

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет української й іноземної філології та журналістики
Кафедра англійської мови та методики її викладання

ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДО МІЖКУЛЬТУРНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ

Кваліфікаційна робота
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконала здобувачка 2 курсу 09-251 М групи
спеціальності: 014.2 Середня освіта
(Мова і література (англійська))
Освітньо-професійної програми
«Середня освіта (Мова і література (англійська))»
Журавльова Єлизавета Олександрівна

Керівниця: к. філол. н., доцентка
Поторій Наталія Володимирівна
Рецензентка: директорка гімназії № 6, учителька
англійської мови, спеціалістка вищої категорії,
вчителька-методистка Корж Світлана Сергіївна

Херсон – 2020

ЗМІСТ

ЗМІСТ	2
ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади іншомовної підготовки майбутніх учителів англійської мови до професійної діяльності у системі міжкультурності	7
1.1. Професійна діяльність майбутнього учителя англійської мови	7
1.2. Поняття міжкультурної професійної діяльності майбутнього вчителя англійської мови.....	14
РОЗДІЛ 2. Практична реалізація підготовки до міжкультурної професійної діяльності.....	23
2.1. Формування міжкультурної комунікативної компетенції засобами англійської мови	23
2.2. Ігрові технології у професійній підготовці майбутніх учителів англійської мови	36
2.3. Ігрові технології на заняттях із англійської мови	42
РОЗДІЛ 3. E-learning як інноваційний підхід.....	50
3.1. Електронне навчання у системі вищої освіти	50
3.2. Навчальна платформа LearningApps.org. у системі підготовки майбутніх учителів-філологів.....	57
ВИСНОВКИ	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	73

ВСТУП

Сучасна система вищої освіти в Україні вимагає якісно нової підготовки майбутніх професіоналів. Традиційних методів на сьогодні не достатньо для того, щоб зі стін закладів вищої освіти виходили повністю сформовані особистості та кваліфіковані фахівці. Усвітній прогрес ставить завдання трансформації та переходу до сучасних засобів та методик для усіх сфер суспільного життя. Особливо гостро питання модернізації стосується системи освіти. Виховання та навчання компетентного фахівця, в першу чергу, залежить від правильно підбраного матеріалу, засобів та методів навчання, здатності застосувати отримані знання на практиці, міжкультурної обізнаності.

Особливої уваги потребують фахівці, котрі безпосередньо керуватимуть освітнім процесом у майбутньому – вчителі. Будучи своєрідною ланкою передачі знань та їх практичної реалізації, учителі несуть відповідальність за майбутні покоління, оскільки саме вони закладають в учнях основи світосприйняття. Одну із провідних ролей відіграють учителі іноземної мови, оскільки вони знайомлять учнів зі світом іноземної культури та традицій, формують поняття міжкультурних зв'язків та світової комунікації.

Актуальність роботи зумовлена важливістю якісної та модернізованої міжкультурної професійної діяльності майбутнього вчителя англійської мови, здатного передати здобуті знання, уміння та навички майбутнім поколінням у такий спосіб, аби зацікавити їх та спонукати до навчальної діяльності. Першорядна підготовка кваліфікованого філолога у сучасному світі неможлива без інноваційних технологій навчання. Уведення в освітній процес гейміфікованих ресурсів та електронного навчання сьогодні стає основою для такої підготовки, оскільки у сучасному інформаційному просторі нелегко втримати увагу учнів та студентів, необхідно вводити інноваційні

системи в навчальний процес і структурувати увесь матеріал, роблячи електронне навчання рушієм модернізованого освітнього процесу.

Науковий інтерес вітчизняних та світових учених до фахової підготовки вчителя англійської мови в умовах освітніх трансформацій підтверджено великою кількістю наукових праць. Питання підготовки учителів англійської мови у руслі історико-педагогічного аналізу вивчали Н. Гончаренко, О. Місечко, І. Мозгова, Ю. Шелест та інші. Відомі праці з теорії і практики іншомовної підготовки вчителів іноземної мови С. Ніколаєвої, Є. Пасова, Н. Скляренко та інших. Особливості формування особистості вчителя вивчали О. Заболотська, О. Зуброва тощо. Специфікою фахової діяльності учителів іноземної мови цікавилися В.Борисов, В.Махінов, М.Мартінет, Д.Реймонд та багато інших.

Зв'язок роботи з науковими темами: робота виконана у межах науково-дослідної теми кафедри «Пріоритетні тенденції розвитку методики викладання іноземних мов у середніх та вищих навчальних закладах. Державний реєстраційний номер 0117U006791.

Об'єктом дослідження є міжкультурна професійна діяльність майбутнього вчителя англійської мови.

Предметом – інноваційні засоби навчання, ігрові технології, навчання, засноване на використанні електронних ресурсів.

Мета дослідження полягає у характеристиці особливостей міжкультурної професійної діяльності майбутніх філологів, вивченні традиційних та інноваційних методик підготовки висококваліфікованих учителів англійської мови.

Метою дослідження передбачено розв'язання таких **завдань**:

- визначити місце професійної діяльності майбутнього вчителя англійської мови у сучасному освітньому процесі;
- простежити особливості формування міжкультурної професійної діяльності майбутніх філологів засобами англійської мови;

- проаналізувати особливості застосування ігрових технологій на заняттях з англійської мови;
- охарактеризувати особливості E-learning у сучасному освітньому просторі;
- виокремити й охарактеризувати навчальні платформи у системі закладів вищої освіти;
- розробити систему вправ для формування міжкультурної професійної діяльності студентів-філологів.

Для досягнення поставленої мети у ході дослідження було використано наступні **методи**: аналіз і синтез науково-методичних та теоретичних джерел з філології, психології, культурології, інформаційних технологій; вивчення нормативних документів, законів та положень; аналіз теоретичних та практичних методик підготовки студентів філологічних факультетів до міжкультурної професійної діяльності; моделювання системи вправ на основі ігрових технологій та на базі електронних навчальних платформ .

Новизна дослідження полягає у тому, що в ньому розроблено і теоретично обґрунтовано методику формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів англійської мови, яка базується на розробленій відповідній системі вправ і завдань традиційного характеру, а також інноваційного, на базі електронних навчальних платформ.

Практична значущість: матеріали дослідження, зокрема розроблені вправи, можуть бути використані під час викладання дисциплін «Практика усного та писемного мовлення», «Практична граматики англійської мови», «Іноземна мова», «Історія англійської мови», «Теорія та практика перекладу», інших філологічних дисциплін, при написанні курсових та кваліфікаційних робіт із методики викладання англійської мови.

Апробація результатів дослідження. Окремі розділи дослідження й робота в цілому були обговорені на засіданнях кафедри англійської

мови та методики її викладання Херсонського державного університету.

Взяла участь у двох конференціях міжнародного рівня:

1. The 3th International scientific and practical conference «Theory, science and practice» (5-8 жовтня 2020р., Токіо, Японія).
2. The 6th International scientific and practical conference “About the problems of science and practice, tasks and ways to solve them” (26-30 жовтня 2020р., Мілан, Італія).

Публікації:

1. Журавльова Є. Ігрові технології в навчанні англійської мови. *Магістерські студії*. Альманах. Вип. 20 (2). Херсон: ХДУ, 2020. С...
2. Поторій Н., Журавльова Є. Навчальна платформа H5P у підготовці майбутніх учителів англійської мови до міжкультурної професійної діяльності. Theory, science and practice: матеріали Міжнародн. наук.-практ. конф., 5-8 жовт. 2020 р. Токіо, Японія. С. 278-280.
3. Поторій Н., Журавльова Є. Формування іншомовної лексичної компетентності майбутніх учителів англійської мови на базі навчальної платформи LEARNINGAPPS.ORG. Theory, science and practice: матеріали Міжнародн. наук.-практ. конф., 26-30 жовт. 2020 р. Мілан, Італія, С. 264-267

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел (63 позиції українською та англійською мовами)

Загальний обсяг дослідження – 81 сторінка, із них основного тексту – 73 сторінки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СИСТЕМІ МІЖКУЛЬТУРНОСТІ

1.1. Професійна діяльність майбутнього учителя англійської мови

Зміна міжнародних стандартів, розвиток ІТ-технологій, динамічний прогрес суспільства вимагають якіснішої та інтенсивнішої підготовки фахівців будь-якої галузі, потребують оновлених підходів до професійної діяльності. Ті чи ті глобалізаційні та інтеграційні процеси зумовлюють інтенсифікацію міжкультурної взаємодії, а, значить, ведуть до гострої необхідності набуття релевантних знань їх практичної реалізації особистістю за умов тотальної полікультурності.

Компетентність фахівця за спеціальністю у різних сферах діяльності, як державного, так і приватного секторів, опускається на декілька рівнів без володіння міжкультурною компетентністю, що є провідною складовою для професійної реалізації.

Особлива увага в таких умовах до тих, хто безпосередньо подає нові знання майбутнім професіоналам, контролює процес формування умінь і навичок, тобто, до учителів/педагогів/педагогічних працівників.

Закон України «Про освіту» визначає «*педагогічним працівником* індивіда із позитивними моральними якостями, відповідною педагогічною освітою та/або професійною кваліфікацією педагогічного працівника, який займається педагогічною діяльністю, маючи високий рівень фахової підготовки, якісно виконує свою роботу, спрямований на результат, фізичний та емоційно-психічний стан здоров'я якого відповідає нормам, що дозволяє виконувати професійні обов'язки в закладах системи загальної середньої освіти» [42].

Діяльність педагога є специфічним різновидом соціальної діяльності, що базується на передаванні накопичених людством знань, досвіду, культури нової генерації, а також забезпеченні її всебічного розвитку. Г. Коджаспірова визначає *педагогічну діяльність* як професійну діяльність, спрямовану на створення в педагогічному процесі оптимальних умов для виховання, навчання, розвитку і саморозвитку особистості вихованця і вибору можливостей вільного і творчого самовираження [18, с.58-64]. В. Сластьонін, вивчаючи сутність педагогічної роботи, трактує її як соціальний різновид діяльності, спрямований на передачу учням накопичених людством культури та соціального досвіду, створення сприятливих умов для їх всебічного розвитку [47, с.68-73]. О. Волобуєва педагогічною діяльністю називає специфічний вид вагомої для суспільства діяльності, спрямований на підготовку молодших поколінь до політичних, економічних, моральних, естетичних особливостей сучасного життя [6, с.394].

Дослідниця Л. Йовенко поділяє підготовку майбутніх учителів на загальноосвітню, професійну та спеціальну. Загальноосвітня передбачає оволодіння стандартними знаннями загального характеру, професійна – професійними знаннями, що є релевантними у певній галузі діяльності, спеціальна підготовка забезпечує оволодіння специфічними знаннями та їх практичною реалізацією, що матимуть місце у майбутній професійній діяльності учителя [13, с.28-34].

Науковиця С. Ігнатенко вважає, що під час фахової підготовки у майбутніх учителів англійської мови необхідно сформувати набір важливих рис, серед яких: високий професіоналізм, раціоналізм, прагматизм, мобільність, почуття відповідальності, уміння швидко орієнтуватися у нестандартних ситуаціях, потреба підвищення рівня професіоналізму тощо [12, с.68].

Розглядаючи специфіку педагогічної діяльності, слід звернути увагу на психологічну класифікацію Є. Клімова, який відзначив, що людина

під час будь-якої діяльності спрямована на предмет праці. Таким своєрідним предметом праці може виступати інша людина, елементи живої та неживої природи, технічні об'єкти, знаки, символи, цифри тощо. «Психолог виокремлює п'ять типів професій: «людина-людина», «людина-природа», «людина-техніка», «людина-знакова система», «людина-художній образ» [16, с.50].

Специфіка педагогічної професії полягає у тому, що вона належить до категорії професій типу «людина-людина». Показником діяльності спеціаліста вказаного типу є безпосередня взаємодія з людьми. Серед якостей, необхідних для цього типу професій визначають: психологічна стійкість під час роботи з людьми, тяга до комунікації, здатність розуміти настрій та наміри інших індивідів, вміння комунікувати з різними людьми, розуміння тонкощів людського спілкування.

Уміння комунікувати та досягати взаєморозуміння з оточуючими є ключовою умовою ефективної діяльності фахівця типу «людина-людина» у процесі професійного функціонування. Однак поняття «людина-людина» є надто широким, тобто охоплює усі сфери людської діяльності. Для кожної професії це поняття значно звужується, іноді до межі чітко визначених груп чи категорій людей. Так, у сфері торгівлі ми матимемо ланку «продавець-покупець», у медицині – «лікар-пацієнт» тощо.

У педагогічній діяльності поняття «людина-людина» звужується до ланки «учитель-учень», а, значить, – «доросла людина-дитина/підліток». Учень, будучи об'єктом педагогічної праці, є одним із найскладніших об'єктів професійної діяльності. Під час взаємодії вчитель має враховувати вікові характеристики, особливості психічного та фізіологічного розвитку тощо. Основою взаємодії між учителем та учнем є, перш за все, комунікація.

На заняттях з англійської мови комунікація є одним із основних видів діяльності. Сучасні учителі орієнтовані на формування в учнів

високого рівня комунікативної компетенції англійської мови, тобто здатності взаємодіяти вербальними засобами іноземної мови на міжкультурному рівні. Формування у школярів комунікативної компетенції залежить, перш за все, від комунікативних умінь учителя, тобто його мовних знань і навичок.

Саме учитель англійської мови відкриває перед учнями мовні та культурні особливості країни, мова якої вивчається, пояснює специфіку звичаїв, традицій, побуту, цінностей та поведінки. За визначенням О. Місечко, учитель англійської мови є міжкультурним посередником між учнями та реаліями тієї чи тієї країни. Дослідниця відзначає, що на сьогодні залишається нереалізованою відома в радянські часи відповідна культурним цінностям модель у системі фахової підготовки учителя-словесника, котру розробив Ю. Пасов ще наприкінці 90-х років минулого століття [31, с.30-32].

Професійна діяльність учителя англійської мови – це цілісність теоретичних знань та практичних умінь і навичок, які він має передати учням засобами англійської мови. Становлення особистості як професіонала відбувається не лише в процесі опрацювання теоретичного матеріалу. Це процес, що обумовлений зовнішніми та внутрішніми чинниками і він є відносно довготривалим. Одним із основних зовнішніх чинників є запит суспільства, що формує вимоги до сучасного вчителя, а також соціальні очікування по відношенню до нього. Суспільство фактично визначає зміст професійної підготовки педагога через так зване соціальне замовлення.

Учені трактують поняття професійної підготовки майбутнього учителя англійської мови у такий спосіб: 1) процес сприйняття, засвоєння, передачі та подальше створення педагогічних технологій, що передбачають оволодіння соціокультурними надбаннями; 2) динамічне соціальне утворення, що включає оволодіння соціальними знаннями та досвідом, нормами поведінки, що передбачає успішну педагогічну

діяльність; 3) соціалізація та професіоналізація особистості; 4) елемент організованого педагогічного процесу, що завбачує оволодіння професійними знаннями та їх практична реалізація; 5) компонент педагогічної системи, спрямованої на формування студента як особистості та його професійної компетентності [31; 43].

Дослідник В.Безлюдна професійну підготовку вчителя англійської мови розглядає крізь призму системного підходу і характеризує її як сукупність компонентів, що формуються та функціонують в освітніх просторах закладу вищої освіти задля досягнення важливих освітніх цілей професійного, соціального та культурного характеру під час підготовки майбутнього вчителя-словесника [1, с. 179].

Основними компонентами професійної діяльності майбутнього учителя англійської мови є:

1. Покладання цілей та їх майбутня реалізація. Професійно готовий педагог-словесник має розробляти завдання і планувати етапи їх розв'язання, ураховуючи психологічні та фізіологічні особливості дітей, їх здібності.
2. Спонукально-мотиваційний. Учитель англійської мови стимулює учнів до тієї чи іншої іншомовної діяльності (аудіювання, читання, письмо, говоріння), формує у них позитивне ставлення до дисципліни, що вони вивчають.
3. Чітке планування, що передбачає відбір навчального матеріалу для уроку, відповідних методів та засобів.
4. Організація, що включає згуртування учнів у межах колективу, включення їх до різних видів іншомовної діяльності.
5. Контрольно-корегуючий забезпечує контроль та корекцію діяльності учнів [12; 31].

Дослідниця О.Котенко виділяє три блоки компетенцій у освітньому середовищі, що формують структуру професійної компетентності майбутнього вчителя англійської мови. Це рефлексивно-прогностичний,

психолого-педагогічний та лінгво-дидактичний блоки. **Рефлексивно-прогностичний блок** характеризується особистісними якостями педагога, що є невід'ємними у процесі міжкультурної взаємодії. Це, зокрема, активна життєва позиція, педагогічна майстерність, культурологічна освіченість, ціннісні орієнтири, здатність до аналізу результатів власної діяльності, діалогічність тощо. **Психолого-педагогічний блок** включає педагогічні, психологічні, загальнокультурні компетенції, здатність учителя до педагогічної взаємодії з учнями. **Лінгво-дидактичний блок** формують фахові та методичні компетенції майбутнього вчителя англійської мови, тобто знання мовного матеріалу, закономірностей функціонування мови в суспільстві, зв'язку між мовними та ментальними особливостями носіїв мови, оперування знаннями з методики викладання іноземної мови [25].

Компетентний учитель англійської мови має швидко адаптуватися до стрімких змін у соціальній та економічній сферах, вміти аналізувати сучасні глобалізаційні перетворення, прогнозувати їх розвиток, визначати шляхи подальшої професійної діяльності за таких умов, повинен урахувати такі складові освіти XXI століття: 1) навчальне середовище; 2) зміст освіти; 3) навчально-виховний процес; 4) результат педагогічної діяльності.

Важливою умовою успішного функціонування майбутнього вчителя англійської мови є не лише високий рівень його професійної підготовки, а й сформованість його індивідуальності.

Учена О. Заболотська у праці «Формування індивідуальності майбутніх учителів-словесників у професійній підготовці» наводить критерії сформованості майбутніх учителів: 1) індивідуально-психологічні властивості, до яких науковиця включає такі сфери як інтелектуальна, мотиваційна, волюва, практична тощо; 2) стиль діяльності на індивідуальному рівні (комунікабельність, творчість,

самопізнання, професійна позиція та ін.); 3) мовленнєва культура [9, С. 123-124].

Дослідниця О. Зуброва акцентує, що професійні особистісні якості майбутнього вчителя англійської мови мають задовольняти вимоги суспільства; гармоніювати із структурою особистості, з її ціннісними орієнтаціями; сприяти виконанню основних педагогічних функцій; формуватися на одному рівні з педагогічними та лінгвістичними здібностями, сприяючи їх розвиткові [11].

Сукупність вимог та соціальних очікувань по відношенню до майбутнього вчителя англійської мови можна визначати як рівень готовності до педагогічної діяльності в умовах сучасної освіти. Із одного боку, складовими педагогічної діяльності є психологічна, фізична та психофізіологічна готовність, з іншого – теоретичні знання та практичні уміння, навички.

Будь-яка діяльність має свої результати, у сфері педагогічної діяльності їх можна розділити на **функціональні** та **психологічні**. **Функціональними результатами** педагогічної діяльності є безпосередньо «продукти» діяльності вчителя: розроблений навчальний план уроку та задумка його майбутньої реалізації, методи навчання, авторська методика, педагогічна технологія. **Психологічними результатами** є новоутворення, що виникли у суб'єкта навчання в результаті педагогічної діяльності. Вихідним результатом педагогічної діяльності вчителя і є суб'єкт навчання, формування його знань, умінь та навичок.

Науковиця О.Заболотська, вивчаючи особливості формування індивідуальності учителів-словесників у процесі професійної підготовки зазначає: «у вищому навчальному закладі студент перебуває у трьох станах: 1) той, кого навчають; 2) той, хто навчається; 3) той, хто навчає» [9, с. 16]. Залежно від вимог тієї чи тієї навчальної програми, майбутній учитель англійської мови спочатку є суб'єктом впливу викладачів, а

згодом, під час практики у школі, сам може випробувати себе в ролі вчителя, відчуті всі особливості педагогічної професії на власному досвіді.

Отже, професійна підготовка майбутніх учителів англійської мови є одним із ключових завдань закладів вищої педагогічної освіти. Рівень успішності такої підготовки залежить від професіоналізму науково-педагогічних кадрів, доцільності навчальних програм та підручників, підібраних для навчального процесу. Не менш важливою є самосвідомість самих студентів, їх бажання навчатися задля того, щоб у майбутньому самим навчати, передавати увесь позитивний життєвий досвід та формувати здорову, обізнану, упевнену в собі та своїх знаннях націю.

1.2. Поняття міжкультурної професійної діяльності майбутнього вчителя англійської мови

Важливим у підготовці майбутнього вчителя англійської мови є зв'язок культури з освітою. Культура – це сукупність матеріальних і духовних цінностей, надбаних упродовж усієї історії існування людства, освіта – набуття людьми знань, умінь та навичок [4, с.325]. О.Котенко, розглядаючи полікультурні особливості міжкультурної комунікації майбутнього вчителя іноземної мови, відзначає: «культура є підґрунтям для освіти, оскільки виконує функцію структурування та систематизації змісту навчальної діяльності через систему цінностей суспільства. Освіта ж впливає на рівень культурного розвитку індивіда, формуючи в ньому принципи світосприйняття та соціально значущі якості» [25].

Науковиця Л.Перетяга міжкультурною компетентністю називає результат міжкультурної освіти, що реалізується через сукупність знань та їх практичної реалізації, поведінкових моделей, що можуть бути

застосовані у процесі взаємодії з представниками найрізноманітніших культур на засадах гуманного ставлення [37, с.78].

Невід'ємною частиною освіти є полікультурність, що визначає особливості міжкультурної професійної діяльності. Полікультурність передбачає вільне функціонування та співіснування різних етнокультур у певному соціумі, взаємозбагачення культур, за умови усвідомлення своєї ідентичності, що забезпечує їх органічний зв'язок.

Полікультурність у системі освіти стала предметом зацікавлення багатьох науковців. Питання полікультурності освітнього процесу вивчали І.Бахов, Л.Гончаренко, О.Котенко, С.Лук'янчук; специфіку полікультурної комунікації студентів під час фахової підготовки досліджували М. Галицька, Т. Гальчак, В. Калінін, Т. Кравчина, С. Шехавцова; оволодіння соціокультурною компетентністю у процесі вивчення іноземних мов досліджували Г. Єлізарова, Т. Колосовська та інші; полікультурну взаємодію у процесі діалогу культур вивчали І. Бахов, Н. Бориско, Н. Осіпова, О. Попова та інші науковці.

До умов ефективного формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів англійської мови відносять:

- створення комфортного міжкультурного середовища, що сприяє розвитку міжкультурної компетентності майбутніх філологів;
- залучення студентів до культурної самоосвітньої діяльності [7, с.12-15].

У системі міжкультурної компетентності виділяють три компоненти: **афективний** передбачає позитивне сприйняття чужоземної культури, повагу до неї; **когнітивний** компонент охоплює збагачення специфічними культурними знаннями (історія, культура, національні особливості, поведінкові моделі, комунікативний етикет тощо), що стосуються виучуваної мови; **процесуальний** включає поведінкові та мовні моделі, які можуть бути застосовані в певній комунікативній ситуації [33]. Дослідниця І.Васютенкова, розглядаючи розвиток

полікультурної компетентності учителя в умовах післядипломної освіти, до перерахованих додає ще виділяє два компоненти міжкультурної компетентності:

- методична, інформаційна, рефлексивна, комунікативна культура;
- знання та повага рідної мови та мов інших національностей, здатність до позитивного (безконфліктного спілкування) [3, с. 46-54].

На думку ученої О. Бермус, компонентами міжкультурної компетенції є: знаннєво-інформаційний (накопичені знання про полікультурність світу), мовленнєво-комунікативний (володіння іноземною мовою та здатність вербальної взаємодії у міжкультурному середовищі), етико-мотиваційний (сукупність ціннісних орієнтирів та етичних норм міжкультурного середовища). Окрім того, будучи цілісною системою, міжкультурна компетенція об'єднує лінгвістичні, соціокультурні та культурологічні знання, уміння вербальної та невербальної комунікації, ціннісні засади та психологічну толерантність [2].

Дослідниця Р. Незнік, вивчаючи особливості міжкультурної компетенції, виділяє такі її аспекти: лінгвістичний, прагматичний, етичний, елітарний та естетичний. *Лінгвістичний аспект* передбачає оволодіння усіма особливостями мови та її лексикою, *прагматичний* – специфікою поведінкових норм у тих чи тих ситуаціях; *етичний* об'єднує моральні цінності виучуваної мови, *естетичний* – визначає культурно-естетичні особливості комунікації певної країни [54, с. 26].

До змістовних характеристик міжкультурної компетентності вчителя англійської мови відносимо: *когнітивну*, що включає мовознавчу, інформаційну, дидактичну, методичну, соціально-психологічну та культурно-мовленнєву компетенції; *культурологічну*, до складу якого входять компетенції соціальної взаємодії, країнознавча, соціокультурна, мовленнєва та культурного обміну; *мотиваційну*, що

передбачає мотивацію досягнень, мотиваційну гнучкість, професійну спрямованість та самореалізацію [51].

Г.Єлізарова майбутнього вчителя англійської мови називає медіатором культур, тобто спеціалістом, що є компетентним посередником між культурами. Майбутній філолог, на думку дослідниці, має володіти англійською мовою як особливістю культури і готувати майбутні покоління до міжкультурної взаємодії [8, с. 34-46].

У своїх наукових розвідках О.Кондратьєва визначає основні функції міжкультурної компетентності, серед яких:

- комунікативна (формування здатності до міжкультурної комунікації);
- культурозберігаюча (збереження культурних надбань етносу, їх передача наступним поколінням);
- миротворча (здатність до позитивної взаємодії з представниками різних національностей та рас, повага та розуміння особливостей їх культури, поведінкових моделей тощо);
- соціальна (взаємодія з представниками різних культур на засадах толерантності, взаєморозуміння та терпимості);
- психологічна (створення гуманного клімату взаємодії);
- виховна (виховання позитивного, толерантного ставлення до представників інших культур, їх звичаїв, традицій, національних особливостей);
- регулююча (дотримання прав і свобод особистості будь-якої національності) [21, с.78].

К.Ерлі та Е.Мосаковські виділяють шість типів міжкультурної компетентності: *провінціал* (комфортне перебування у традиційному середовищі, труднощі поза його межами); *аналітик* (ретельне освоєння звичаїв і традицій нової культури); *інтуїтивіст* (орієнтація на перше враження про культурні особливості); *посол* (відчуття впевненості у

новому культурному середовищі); *наслідувач* (високий рівень контролю власної поведінки, розуміння ситуації); *хамелеон* (здатність вживатися та підлаштовуватися під особливості певної культури) [53, с.17-18].

У процесі підготовки майбутнього вчителя англійської мови до міжкультурної професійної діяльності, слід урахувати особистісні якості та властивості, що є важливими для професійного функціонування, оскільки саме формування компетентності у руслі міжкультурних зв'язків є рушієм якісних змін у процесі формування картини світу, усвідомлення пріоритетності міжкультурної комунікації у сучасному світі. Однак, слід пам'ятати, що міжкультурна компетентність не є вродженою якістю. Набуття якостей міжкультурної взаємодії відбувається у процесі практичної роботи на заняттях та самостійно. Задля цього мають бути активовані усі види іншомовної навчальної діяльності: аудіювання, читання, говоріння та письмо. Важливим із боку викладача є розробка відповідної системи вправ та підбір навчальних аудіо- та відеоматеріалів, що сприятимуть розвитку міжкультурної компетентності.

Важливим моментом при підготовці вчителя англійської мови є усвідомлення студентом (майбутнім педагогом) комунікативної ролі виучуваної мови не тільки в контексті культури країни, для якої мова є рідною, а і її важливість як інструмента вербальної взаємодії між представниками інших культур, тобто у сфері міжкультурних відносин.

Досконало оперувати граматичними структурами чи лексичним матеріалом, ще не означає повністю володіти мовою як засобом спілкування, оскільки окрім мовного теоретичного матеріалу вчитель англійської мови має оперувати знанням культури, поведінкових моделей тощо жителів країни, мова якої є предметом його професійної діяльності.

Поняття міжкультурної професійної діяльності формує комплекс знань і навичок, що дають можливість майбутньому вчителю

англійської мови упевнено оцінювати комунікативну ситуацію, що значить ефективно застосовувати засоби вербальної та невербальної комунікації, практикувати комунікативні наміри та перевіряти продукт комунікації на основі зворотнього зв'язку [44, с.198].

Визначаючи міжкультурну професійну діяльність як здатність поважати зумовлені культурою фактори, що віддзеркалюють сприйняття, мислення, аналіз та дії, свої та інших людей, слід відзначити, що необхідність міжкультурної компетенції базується на міжкультурному розумінні поведінкових моделей представників іноземних культур та побудові власних поведінкових моделей, у нерозривному зв'язку із цінностями інших культур [22, с.167].

Підготовку до міжкультурної професійної діяльності необхідно розглядати з огляду на розвиток учителя англійської мови як особистості. За такого підходу сформовану міжкультурну професійну діяльність розглядають не тільки як набір певних умінь та навичок, а і як комплексну здібність, що включає мотиваційний та інструментальний аспекти. Мотиваційний аспект передбачає внутрішнє спонукання та схильність до педагогічної діяльності, зацікавленість даним видом діяльності, орієнтованість на позитивний результат своєї діяльності. Інструментальний аспект визначає здатність до інтелектуальної та емоційної регуляції діяльності. Важливим завданням у підготовці вчителів англійської мови постає врахування педагогічних особливостей міжкультурної професійної підготовки, надання викладачем чітких та повноцінних уявлень про культурні та комунікативні особливості країни, мова якої є предметом вивчення тощо [2].

Розглядаючи іншомовну підготовку майбутніх учителів англійської мови до міжкультурної професійної діяльності, слід зробити акцент на формуванні міжкультурної комунікативної компетентності. Комунікативний підхід у процесі професійної підготовки учителів англійської мови сприяє оволодінню студентами моделюванням

мовленнєвої взаємодії в умовах конкретних комунікативних ситуацій. Науковець О. Потебня зазначає, що особливістю міжкультурної комунікації є використання її учасниками у процесі прямого контакту спеціальних комунікативних дискурсивних стратегій, що не є схожими на використовувані під час спілкування в межах однієї культури [51].

Дослідник В. Тинний стверджує, що міжкультурна комунікація – це поєднання вербального та невербального спілкування представників різних національностей, що у процесі спілкування використовують свої мовні коди та стратегії спілкування [51, с.126].

А.Кожевникова, Я.Дудко та Н.Голубенко сходяться на думці, що міжкультурна комунікація ґрунтується на поєднанні трьох основних компонентів: мов, культури та особистості [19, с.123-124]. Особистість є носієм культури свого народу, особливості якої передає представникам інших народностей та культур, перш за все, у процесі міжкультурної словесної взаємодії.

На думку дослідника І. Бахова, міжкультурну комунікацію можна трактувати у широкому та вузькому смислах. У широкому смислі – як комунікацію носіїв різних культур, мов, видів національної свідомості, у вузькому міжкультурне спілкування – це комунікація представників одного регіону, які належать до різних культур і усвідомлюють себе полікультурними суб'єктами [6, с.396].

Результативна міжкультурна комунікація можлива лише за умов дотримання визначених мовних стратегій:

- сприйняття та повага множинності думок та точок зору, що є основою позитивного вирішення питань різних сфер сучасного життя;
- забезпечення рівних прав та свобод представникам різних соціальних спільнот у процесі отримання необхідної інформації та висловлення власних суджень;
- розгляд конструктивного діалогу як засобу вирішення важливих життєвих питань у межах міжкультурної комунікації;

- терпимість та повага до поведінкових моделей, традицій та національних особливостей представників різних етносів [22; 51; 54].

Вагоме місце у процесі викладання та вивчення англійської мови займають шляхи формування та розвитку навичок міжкультурної комунікації. Формування дієвої міжкультурної освітньої системи можливе за умови визначення мети та змісту навчання через призму культури. Майбутні вчителі англійської мови мають не лише сприймати і розуміти іноземну культуру, а й уміти впевнено взаємодіяти у процесі міжкультурної комунікації, зокрема поза межами своєї країни [51, с.125].

Розуміння усіх особливостей міжкультурної комунікації неможливе без осягнення значимості декодування та перцепції. С.Тінг-Туми актом міжкультурної комунікації називає процес обміну символами між представниками декількох культурних спільнот, у ході якого вони обговорюють спільні та відмінні поняття інтерактивним способом, за допомогою вербальних та невербальних засобів. Обмін певною інформацією не завжди є закінченим актом спілкування. Важливо, щоб учасники комунікації свідомо сприймали повідомлення, котрі до них надходять [62, с.171-173].

Засадами професійного становлення майбутнього вчителя англійської мови має бути не лише предметна та методична спрямованість, а й широкий спектр особистісних якостей, таких як стресостійкість, здатність до позитивної комунікації за будь-яких умов, культурологічна освіченість, демократичність та гуманність поглядів. Вивчення англійської мови впливає на розвиток студента як особистості. Розгляд особливостей культури та історії країни, мова якої вивчається, дає майбутньому вчителю іноземної мови можливість розширити соціокультурний простір, визначити свої позиції в плані культурного розвитку. У процесі соціалізації студент не лише відкриває для себе нові надбання чужої культури і традицій, а й виробляє соціально

важливі стратегії для подальшої міжкультурної взаємодії. Будучи засобом інтеграції до нового суспільства, іноземна мова розкриває перед студентами нові можливості: від туристичних до професійної реалізації себе на просторах зарубіжжя.

Отже, якісна професійна діяльність майбутнього вчителя англійської мови залежить від двох факторів: ступеню мотивованості студента та рівня підготовки, яку може надати заклад вищої освіти. Становлення учителя як професіонала відбувається не лише у процесі опрацювання теоретичного матеріалу, а й у ході практичної діяльності, підґрунтям для професійної підготовки має бути психологічна, соціальна, духовна, педагогічна, методична та іншомовна культури, що в сукупності формують міжкультурну компетентність майбутнього вчителя-філолога. Учитель англійської мови є своєрідним посередником у сфері міжкультурної взаємодії, саме він передає учням знання про культуру та поведінкові особливості представників країни, мова якої вивчається. Важливим засобом формування міжкультурної компетентності є міжкультурна комунікація, адже саме в ході спілкування із представниками інших країн стають зрозумілими особливості вимови, простежуються специфічні національні поведінкові моделі, розкриваються особливості культури тієї чи тієї країни. Оскільки міжкультурна компетентність є набутою якістю, важливо впродовж усього життя підтримувати на належному рівні усі види іншомовної діяльності, налагоджувати міжкультурні зв'язки з представниками інших культур, поповнювати свої знання та розвивати нові вміння та навички в сфері міжкультурної освіти.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ ПІДГОТОВКИ ДО МІЖКУЛЬТУРНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

2.1. Формування міжкультурної комунікативної компетентності засобами англійської мови

Невід’ємним методом навчання при формуванні міжкультурної компетентності на заняттях із англійської мови є вправи – багаторазові дії, систематичне повторення яких сприяє набуттю вмінь та навичок практичного рівня [4, с.251].

Системи вправи, розроблені або підібрані викладачем з тієї чи тієї теми, повинні відповідати вимогам навчальної програми, розташування їх має бути в логічній послідовності, співвідноситися з навчальним матеріалом, торкатися усіх видів іншомовної діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письмо), мати систематичний характер. Під час розробки викладач може включати до їх складу елементи біографій відомих письменників, фотокартки визначних місць країни, мова якої вивчається, використовувати аудіо- та відеоматеріали, що відображають особливості мовлення та поведінкові моделі представників інших країн.

Система вправ є ключовим чинником, що забезпечує освітній процес. Під системою вправ розглядаємо організацію взаємозалежних навчальних дій, розташованих у порядку наростання комунікативних чи операційних труднощів.

У сучасній методиці викладання іноземних мов не існує єдиної загальної класифікації вправ. Із метою побудови власної системи вправ, для формування міжкультурної професійної компетенції майбутніх учителів англійської мови, ми спиралися на критерії класифікації вправ, запропонованих дослідницями С. Ніколаєвою та Н.Скляренко. Типи вправ науковиці розподіляють за шістьма основними критеріями: спрямування вправи на прийом та продукування інформації,

комунікативність/некомунікативність, характер виконання, участь рідної мови, функція у навчальному процесі, місце виконання [30; 46] .

Критерії: спрямування вправи на прийом та продукування інформації. *Типи вправ:* Рецептивні, репродуктивні, рецептивно-репродуктивні, продуктивні, рецептивно-продуктивні.

Критерії: комунікативність/некомунікативність. *Типи вправ:* комунікативні (мовленнєві), некомунікативні (мовні), умовно-комунікативні (умовно-мовленнєві).

Критерії: характер виконання. *Типи вправ:* усні, письмові.

Критерії: участь рідної мови. *Типи вправ:* перекладні (двомовні), неперекладні (одномовні).

Критерії: функція у навчальному процесі. *Типи вправ:* тренувальні, контрольні.

Критерії: місце виконання. *Типи вправ:* класні, домашні, лабораторні.

Спираючись на перераховані критерії, ми сформували загальну таблицю видів та типів вправ, що є засобами підготовки майбутніх учителів англійської мови до міжкультурної професійної діяльності.

Табл. 2.1. «Класифікація вправ»

<i>Типи вправ</i>	<i>Некомунікативні</i>	<i>Комунікативні</i>	<i>Умовно-комунікативні</i>
	<i>Види вправ</i>		
<i>Рецептивні</i>	Сприйняття, впізнавання, розрізнення звуку, тону, орфограми, графеми, лексичної одиниці, граматичної структури	Аудіювання, читання тексту	Аудіювання, читання повідомлень, тощо на рівні фрази/ речення, складного синтаксичного цілого

<i>Типи вправ</i>	<i>Некомунікативні</i>	<i>Комунікативні</i>	<i>Умовно-комунікативні</i>
	<i>Види вправ</i>		
<i>Репродуктивні</i>	Заучування напам'ять (лексичних одиниць, речень, текстів); повторення (звуків, лексичних одиниць, речень); заміна /вставка лексичних одиниць; зміна граматичної форми, переклад; звуження та розширення речень, об'єднання простих речень у складне; складання речень; переказ тексту (відомого слухачам)	Переказ тексту (невідомого слухачам) трансформація ЗМ, розширення ЗМ, завершення ЗМ, відповіді на запитання різних типів, переказ тексту (відомого слухачам, але від імені персонажа)	Імітація зразка мовлення (ЗМ), підстановка у ЗМ, одиниць, речень, текстів); повторення (звуків, лексичних одиниць, речень); заміна /вставка лексичних одиниць; зміна граматичної форми, переклад; звуження та розширення речень, об'єднання простих речень у складне; складання речень; переказ тексту (відомого слухачам)
<i>Продуктивні</i>		Повідомлення якогось факту (фактів); опис (погоди, квартири, людини); розповідь (про якісь події, факти); доказ (якихось положень,	Об'єднання ЗМ(одноструктурних і різноструктурних) у понадфразову єдність; об'єднання ЗМ у діалогічні єдності: запитання-відповідь; запитання-

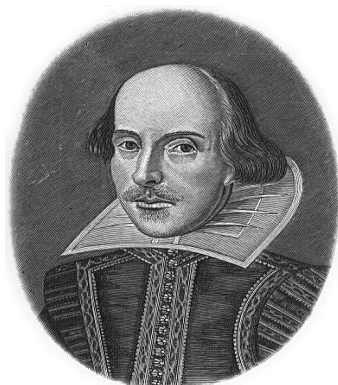
<i>Типи вправ</i>	<i>Некомунікативні</i>	<i>Комунікативні</i>	<i>Умовно-комунікативні</i>
	<i>Види вправ</i>		
<i>Продуктивні</i>		фактів і т. п.); бесіда (між учнем /учнями і вчителем, між двома учнями; групова); написання записки, листа, плану, тез, анотації і т. п.	контрзапитання; повідомлення-запитання; спонукання-згода / відмова; спонукання-запитання і т. п.

На основі перерахованих класифікацій вправ, нами розроблено власну систему вправ для підготовки майбутніх учителів англійської мови до міжкультурної професійної діяльності.

1. Умовно-комунікативні, рецептивно-продуктивні вправи

Вправа 1. Тип і вид вправи: умовно-комунікативна, рецептивно-продуктивна. ***Мета:*** розвинути у студентів навички і вміння ефективної міжкультурної комунікації, подолати психологічні мовленнєві бар'єри. ***Режим виконання:*** індивідуально, усно. ***Інструкція:*** оберіть картку із зображенням одного із англійських письменників, розкажіть відомі тобі біографічні факти про письменника, не називаючи його імені.

На столі розкладено картки з іменами відомих письменників Англії (Вільям Шекспір, Льюїс Керрол, Чарльз Діккенс та інші) студент підходить до столу, обирає картку з іменем і розповідає аудиторії факти про обраного письменника не вказуючи його імені, студенти мають здогадатися про кого йдеться.

William Shakespeare

Lewis Carroll

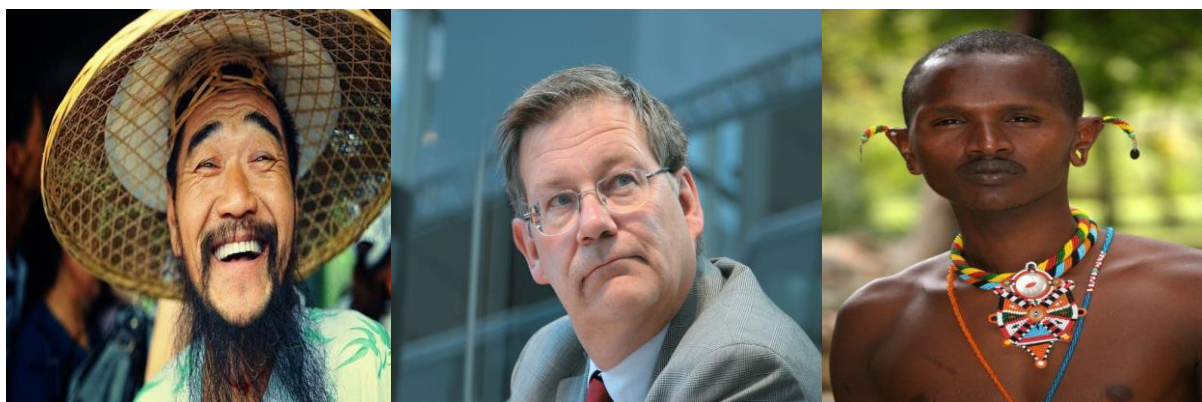
Charles Dickens

*Sir Arthur Ignatius
Conan Doyle*

Рис.2.1. «English writers»

Вправа 2. *Тип і вид вправи:* умовно-комунікативна, рецептивно-продуктивна. *Мета:* розвинути у студентів навички і вміння ефективної міжкультурної комунікації, подолати психологічні мовленнєві бар'єри. *Режим виконання:* індивідуально, усно. *Інструкція:* опишіть зовнішність людей різних національностей, зображених на фотокартках, порівняйте їх зовнішність, указуючи на спільності та відмінності.

Рис.2.2. «Представники різних національностей»

2. Умовно-комунікативні, репродуктивні вправи

Вправа 3. *Тип і вид вправи:* умовно-комунікативна, репродуктивна. *Мета:* удосконалення лексичних та граматичних навичок. *Режим виконання:* індивідуально, письмово. *Інструкція:* складіть розповідь про події, що сталися у Вашому житті за останні п'ять років. Укажіть сім позитивних і сім негативних змін.

Вправа 4. *Тип і вид вправи:* умовно-комунікативна, репродуктивна, перекладна. *Мета:* удосконалення лексичних та граматичних навичок.

Режим виконання: індивідуально, письмово. *Інструкція:* перекладіть українською мовою:

1. My son has begun to come along very well in French since the new teacher was appointed.
2. The attempt did not come off as well as we had hoped.
3. The picture I took of the baby did not come out.
4. He has come down in the world.
5. The old aunt's coming along nicely.
6. The food didn't come up to my expectations.
7. I'd like to know how she came by that black eye.
8. I tried telling a few jokes but they didn't come off.
9. I have no objection whatever to having the Smith girls in.
10. She objects to muddy shoes in the house.

Вправа 5. *Тип і вид вправи:* умовно-комунікативна, репродуктивна, перекладна. *Мета:* удосконалення лексичних та граматичних навичок. *Режим виконання:* індивідуально, письмово. *Інструкція:* подайте англійські еквіваленти:

- неупереджене ставлення
- відділений предмет
- об'єкт глузувань
- не мати цілі у житті
- не любить вологу погоду
- заборонена тема
- заперечувати із принципу
- бути проти насильства
- безпричинний страх
- не схвалювати грубість

3. Комунікативні, продуктивні вправи.

Вправа 6. *Тип і вид вправи:* комунікативна, продуктивна. *Мета:* розвиток навичок монологічного мовлення. *Режим виконання:* індивідуально, усно. *Інструкція:* *Imagine that you have moved into modernity from the Victorian era. Tell your peers about the features of this era, moral standards and traditions.*

4. Комунікативні, репродуктивні вправи

Вправа 7. *Тип і вид вправи:* комунікативна, репродуктивна. *Мета:* удосконалити комунікативні навички, подолати психологічні мовленнєві бар'єри. *Режим виконання:* парна робота, усно. *Інструкція:* працюйте в парах, складіть лист-опитувальник, запитайте і дайте відповіді на запитання, відповідно до складеного листа з опитуванням.

Imagine being a journalist. You need to interview your favorite foreign actor. Make a list of questions about his / her favorite national Halloween and New Year celebrations or any other holiday. Ask him / her whether the actor is wearing national clothing and how he / she relates to preserving the traditions of his / her people.

Вправа 8. *Тип і вид вправи:* комунікативна, репродуктивна. *Мета:* удосконалити комунікативні навички, подолати психологічні мовленнєві бар'єри. *Режим виконання:* парна робота, усно. *Інструкція:* працюйте в парах, складіть лист-опитувальник, запитайте і дайте відповіді на запитання, відповідно до складеного листа з опитуванням. *Imagine you are planning to marry a foreigner (based on an imaginary representative of the language being taught). What are the barriers to mutual understanding that you and your partner may have (language; those that relate to the mentality of representatives of different cultures; household, etc.). Discuss this barriers with your imaginary bride/groom.*

5. Некомунікативні, репродуктивні вправи

Вправа 9. *Тип і вид вправи:* некомунікативна, репродуктивна. *Мета:* розвивати аудіальні навички і вміння. *Режим виконання:* індивідуально, усно. *Інструкція:* перегляньте відеоматеріал із інтерв'ю між представниками Великої Британії та України, прослідкуйте особливості вимови та поведінки представників різних країн, складіть порівняльну таблицю схожостей та відмінностей комунікативної поведінки українця та британця (наприклад: емоції, міміка, жести, вимова тощо).

Табл. 2.2. «Порівняльна таблиця»

	
<i>Similarities</i>	
<i>Differences</i>	

Вправа 10. Тип і вид вправи: некомунікативна, репродуктивна.
 Мета: удосконалення лексичних навичок. Режим виконання: індивідуально, письмово. Інструкція: обведіть серед букв лише дієслова.

SERIOUSATTACKCRIMINALOFFENCEMINORKILLVIOLENTLAWOFFENDSTEALCRIMEPRISONCOMMITILLEGALOBEY

Вправа 11. Тип і вид вправи: некомунікативна, репродуктивна.
 Мета: удосконалення лексичних навичок. Режим виконання: індивідуально, письмово. Інструкція: розташуйте події у хронологічному порядку.

1. *The policeman interviewed witnesses about the crime.*
2. *An young man killed his girlfriend.*
3. *The murderer was convicted and imprisoned.*
4. *Police found bloody knife not so far from the scene of the crime.*
5. *Experts investigated fingerprints on the knife.*
6. *Police arrested the murderer.*

Вправа 12. Тип і вид вправи: некомунікативна, репродуктивна.
 Мета: удосконалення лексичних та граматичних навичок. Режим виконання: індивідуально, письмово. Інструкція: уявіть, що ви їдете на місяць в мовну школу Лондона; складіть список загальних норм та національних законів, що діють у Великобританії та запишіть їх у вигляді таблиці.

Вправа 13. *Тип і вид вправи:* комунікативна, продуктивна. *Мета:* використання нових лексичних одиниць. *Режим виконання:* індивідуально, письмово. *Інструкція:* заповніть пропуски.

1. My mom likes to drink tea with _____.
2. For dessert my little brother likes ice-cream with _____ but as for me I prefer _____.
3. Most of all his sister likes fried _____ with eggs.
4. Her sister likes fish what's why he usually orders _____ at restaurants.
5. _____ is the traditional English food.

Задля того, щоб студенти не лише опрацювали лексичний матеріал у контексті, а й долучилися до вивчення англійської літератури, доцільним є використання автентичних текстів відомих британських авторів.

Автентичні тексти на думку О.Заболотської сприяють підвищенню комунікативних та пізнавальних здібностей, мотивації до навчання, налаштовують на позитивний емоційний стан студентів, забезпечують взаємодію мови і культури, формують міжкультурну компетенцію [10, с. 81-82]. Для прикладу візьмемо автентичний фрагмент із детективного роману Агати Крісті «The murder of Roger Ackroyd».

Вправа 1. *Тип і вид вправи:* некомунікативна, репродуктивна. *Мета:* перевірка усвідомлення основних позицій тексту. *Режим виконання:* індивідуально, письмово. *Інструкція:* прочитайте текст, заповніть таблицю.

Табл. 2.3. «The murder of Roger Ackroyd»

<i>Evidence</i>	<i>Mistake</i>	<i>Crime</i>

«It's difficult to say exactly why he did that,' he said at last. 'But murderers do funny things. You'd know that if you were in the police force. The cleverest of them make stupid mistakes sometimes. But come along and I'll show you those footprints.' We followed him round the corner of the terrace to the study window. At a word from Raglan a police constable produced the shoes which had been obtained from the local inn. The inspector laid them over the marks". 'They're the same,' he said confidently. 'That is to say, they're not the same pair that actually made these prints. He went away in those. This is a pair just like them, but older see how the studs are worn down?' 'Surely a great many people wear shoes with rubber studs in them?' asked Poirot. 'That's so, of course,' said the inspector. 'I shouldn't put so much stress on the footmarks if it wasn't for everything else.' 'A very foolish young man. Captain Ralph Paton,' said Poirot thoughtfully. 'To leave so much evidence of his presence.' 'Ah! well,' said the inspector, 'it was a dry, fine night, you know. He left no prints on the terrace or on the gravelled path. But, unluckily for him, a spring must have welled up just lately at the end of the path from the drive. See here.' A small gravelled path joined the terrace a few feet away» [55].

Post-reading

Вправа 2. Тип і вид вправи: некомунікативна, продуктивна, творча.
Мета: перевірка усвідомлення прочитаного. Режим виконання: індивідуально, письмово. Інструкція: складіть сім запитань до тексту.

Вправа 3. Тип і вид вправи: комунікативна, продуктивна, творча.
Мета: перевірка усвідомлення прочитаного. Режим виконання: парна робота усно. Інструкція: поставте складені до тексту запитання своєму співрозмовникові, дайте відповіді на його зустрічні запитання.

Вправа 4. Тип і вид вправи: комунікативна, продуктивна, творча.
Режим виконання: парна робота, усно. Інструкція: ви збираєтесь відвідати Велику Британію. У Вас є список запитань до корінних

жителів про злочини та кримінальну відповідальність. Змодельуйте ситуацію, складіть запитання та дайте відповіді на них.

***Вправа 5.** Тип і вид вправи:* некомунікативна, репродуктивна, перекладна. *Мета:* перевірка усвідомлення основних позицій тексту. *Режим виконання:* індивідуально, усно. *Інструкція:* прочитайте ьта перекладіть текст.

HIGHER EDUCATION IN THE UNITED STATES OF AMERICA

«Out of more than three million students who graduate from high school each year, about one million go on for higher education. A college at a leading university might receive applications from two percent of these high school graduates, and then accept only one out of every ten who apply. Successful applicants chosen on the basis of a) their high school records; b) recommendations from their high school teachers; c) their scores on the Scholastic Aptitude Tests (SATs).

The system of higher education in the United States comprises three categories Of institutions: 1) the university, which may contain a) several colleges for undergraduate students seeking a bachelor's (four-year) degree and b) one or more graduate schools for those continuing in specialized studies beyond the bachelor's degree to obtain a master's or a doctoral degree, 2) the technical training institutions 3) the two-year, or community college, from which students may enter many professions or may transfer to four-year colleges. Any of these institutions, in any category, might be either public or private, depending on the source of its funding.

Some universities and colleges have, over time, gained reputations for offering particularly challenging courses and for providing their students with a higher quality of education. The factors determining whether an institution is one of the best or one of the lower prestige are quality of the teaching faculty; quality of research, facilities; amount of funding available for libraries, special programs, etc.; and the competence and number of applicants

for admission, i. e. how selective the institution can be in choosing its students» [58, с.36].

Post-reading:

Вправа 6. *Тип і вид вправи:* умовно-комунікативна, продуктивна.

Мета: перевірка усвідомлення прочитаного, правильне застосування вивчених лексичних одиниць. *Режим виконання:* індивідуально, письмово. *Інструкція:* спираючись на текст, заповніть пропуски.

1. Out of more than three million students who graduate from _____ each year, about one million go on for _____.
2. Any of these institutions, in any category, might be either _____ or _____, depending on the source of its funding.
3. Some universities and colleges have, over time, gained reputations for offering particularly _____ and for providing their students with a higher _____ of education.
4. The factors determining whether an institution is one of the best or one of the lower prestige are _____.

Вправа 7. *Тип і вид вправи:* умовно-комунікативна, продуктивна.

Мета: перевірка усвідомлення прочитаного. *Режим виконання:* індивідуально, усно. *Інструкція:* спираючись на текст, виберіть правильні речення.

1.
  - Successful applicants chosen on the basis of a) their high school records; b) recommendations from their high school friends; c) their scores on the Scholastic Aptitude Tests (SATs).
  - *Successful applicants chosen on the basis of a) their high school records; b) recommendations from their high school teachers; c) their scores on the Scholastic Aptitude Tests (SATs).*
  - Successful applicants chosen on the basis of a) their school records; b) recommendations from their school teachers; c) their scores on the Scholastic Aptitude Tests (SATs).

2.

- Some schools and colleges have, over time, gained reputations for offering particularly challenging classes and for providing their students with a higher quality of education.
- Some universities and colleges have, over time, gained reputations for offering particularly challenging courses and for providing their students with a lower quality of education.
- *Some universities and colleges have, over time, gained reputations for offering particularly challenging courses and for providing their students with a higher quality of education.*

3.

- The factors determining whether an institution is one of the best or one of the lower prestige are quantity of the attendance; quality of research, facilities; amount of funding available for libraries, special programs.
- *The factors determining whether an institution is one of the best or one of the lower prestige are quality of the teaching faculty; quality of research, facilities; amount of funding available for libraries, special programs.*
- The factors determining whether an institution is one of the best or one of the lower prestige are quality of the teaching faculty; quality of research, facilities; amount of funding available for canteens, special dishes.

Вправа 8. *Тип і вид вправи:* комунікативна, репродуктивна. *Мета:* перевірка усвідомлення прочитаного, розвиток діалогічного мовлення. *Режим виконання:* парна робота, усно. *Інструкція:* спираючись на текст, дайте відповіді на запитання та поставте запитання.

1. What are the admission requirements to the colleges and universities?
2. What are the three types of schools in higher education?
3. What degrees are offered by schools of higher learning in the USA?
4. What are the requirements for each of these degrees?

Вправа 9. *Тип і вид вправи:* комунікативна, рецептивно-репродуктивна. *Мета:* перевірка усвідомлення прочитаного, розвиток монологічного мовлення. *Режим виконання:* індивідуально, усно. *Інструкція:* спираючись на текст, знайдіть фактори, що визначають вибір особистістю того чи іншого закладу вищої освіти. Опишіть фактори, що вплинули на Вас, під час такого вибору.

Отже, розробивши власну систему вправ, слід зазначити, що будь-які вправи, підібрані чи розроблені викладачем, мають відповідати темі заняття, вимогам навчальної програми, повинні бути структурованими та логічно послідовними. Окрім того, вправи, що виконуватимуться майбутніми вчителями англійської мови мають бути націлені на розвиток міжкультурної компетентності, розкривати особливості мовної поведінки представників країни, мова якої вивчається, бути основою для підготовки майбутніх філологів до міжкультурної професійної діяльності.

2.2. Ігрові технології у професійній підготовці майбутніх учителів англійської мови

Зважаючи на глобалізацію та численні цифрові перетворення у сучасному світі, деякі традиційні методи та форми підготовки майбутніх професіоналів у закладах вищої освіти варто віднести до таких, що уже вичерпали свій ресурсообіг і мають бути заміщені інноваційними технологіями навчання. У підготовці майбутнього вчителя до міжкультурної діяльності важливе місце посідають *ігрові технології*.

Ігрові технології – це застосування ігрових форм роботи з дидактичною метою [15, с.103].

Слід відзначити, що ігрові методики мають більше практичний характер, аніж методичний, оскільки про ті, чи ті ігрові технології ми дізнаємось із досвіду самих викладачів та їх наукові статті про такий

досвід, аніж із методичної літератури. М. Кабанова, С. Кожушко, О. Тарнопольський наголошують, що в умовах поширення гейміфікації в освітньому процесі закладів вищої освіти, дивним видається той факт, що сучасна методика викладання іноземної мови у вищій школі не розглядає у своїй системі гейміфікацію як методичне поняття, хоча навчальні ігри активно використовуються викладачами у практичній діяльності. Учені також зазначають, що такі механізми навчання не потребують обов'язкового залучення в освітній процес інноваційних технологій [14, с.17].

Гейміфіковане навчання дає чимало можливостей для розвитку творчих здібностей та уяви. Таке навчання стимулює студентів до пошуку нестандартних рішень. Студенти можуть як створювати власні ігри, так і трансформувати неактуальні види. Викладач може різними способами гейміфікувати мовленнєву діяльність майбутніх філологів.

Ефективність ігрових технологій, порівняно із традиційними доводять фактори: 1. висока мотиваційна сфера; 2. створення комфортної ігрової обстановки; 3. формування конкурентного середовища; 4. налаштування на позитив та отримання відповідних позитивних емоцій; 5. залучення у навчальний процес великої кількості студентів; 6. можливість застосовувати вивчений матеріал у змодельованих життєвих ситуаціях; 7. формування здатності розв'язувати ті чи інші завдання у конкретних ситуаціях; 8. легше засвоєння лексичного матеріалу; 9. розвиток навичок говоріння; 10. розвиток уміння швидкої реакції у змодельованій професійній ситуації, що згодом може бути перенесеною в реальні умови.

Як відомо, гра включає в себе елементи розважального характеру, але в той же час є сформованою на певних правилах (rule-based) і має ретельно розроблену структуру, це засвідчує той факт, що гра є не лише навчальним інструментом викладача, а й виконує деякі специфічні функції, що можуть слугувати як для викладача, так і для студентів.

Організація роботи і взаємодія в аудиторії – одна із основних функцій гри. У процесі навчальної розваги майбутні філологи активні і зосереджені на змісті меншою мірою. Правилами гри викладач може регулювати що і як роблять студенти, управляти динамікою аудиторії. Окрім того, ігри ще виконують мотиваційну функцію, сприяють залученню в навчальний процес усієї аудиторії. Через ігрові технології викладач передає навчальні матеріали, замасковані під розваги, такі технології фокусуються і на навчання, і на гру, що робить їх взаємопов'язаними, та такими, що дають відповідний позитивний результат у сфері навчання студентів.

Дидактична функція навчальної гри передбачає засвоєння та опрацювання лексичного, граматичного матеріалу, використання певних ідіом в мовленні, при цьому елементи розваги є лише фоновим контекстом серйозного навчального матеріалу. Тісно пов'язана з дидактичною когнітивна функція, де опорою є пізнавальний розвиток студентів. Не слід залишати без уваги і полікультурну функцію, що включає пізнання світу, інших національностей, набуття різних поведінкових моделей.

Під час навчання англійської мови, ігрові технології трактують як ситуативно-варіативну вправу, що забезпечує неодноразове повторення того чи того матеріалу в штучно створених умовах, суміжних їх реальністю. Таким чином, гра є своєрідним засобом упорядкування навчання в чітку систему, що реалізує усі навчальні завдання.

Аналізуючи особливості ігрових технологій у професійній підготовці майбутніх учителів англійської мови, можемо виділити їх характеристики:

- будь-яка гра заснована на певних правилах;
- гра має змінні, кількісні та якісні результати;
- результат гри може бути як позитивним, так і негативним;

- гра є так званим викликом для студента, із яким він має впоратися, докладаючи зусиль;
- від результатів гри залежить внутрішній стан гравців-студентів.

Дослідниця Дж. Хадфілд класифікує ігри на дві підгрупи: *лінгвістичні* та *комунікативні*. Перші передбачають коректне застосування на практиці граматичних форм, лексичних одиниць, фонетичних норм тощо. Другі спрямовані на розвиток мовних навичок у процесі комунікації [58].

Учені поділяють ігри на мовні, ігри-драматизації та рольові ігри. *Мовні ігри* сприяють засвоєнню фонетичного, лексичного, граматичного, культурного мінімумів. *Ігри-драматизації* передбачають інсценування або розігрування певних комунікативних ситуацій. *Рольові ігри* дослідники вважають одним із найпоширеніших і найпопулярніших видів ігрової навчальної діяльності [14; 15; 20; 57].

Рольову гру – навчальну діяльність, що передбачає наявність змодельованої ситуації та її імпровізованого розігрування учасниками навчального процесу, серед навчальних ігрових технологій слід виділити окремо [14]. Рольова гра поєднує специфіку ігрової та навчальної діяльності. За допомогою рольової гри викладач може реалізовувати в процесі навчальної діяльності один із основних принципів навчання англійської мови – комунікативний, оскільки така діяльність, насамперед, є мовленнєвою.

У ході рольових ігор необхідним є входження студента в певну ситуацію та її «обігрування». Наприклад, викладач пропонує ситуацію, що може виникнути не тільки в межах закладу вищої освіти, а й поза його межами, в реальному житті. Зазвичай це певна уявна зустріч, конференція, ділові перемовини, або ж ситуації з розряду «*At an airport*», «*In hospital*», «*In prison*» тощо. У ході таких змодельованих ситуацій студент може залишатися як самим собою, так і брати на себе певну роль, як от, під час вивчення теми «*Travelling*» майбутній філолог може

взяти на себе роль тревел-менеджера, стюарда, ресепшеоніста тощо, або ж не приміряти на себе ту чи ту роль і залишатися особою, що планує відпустку і користується послугами вказаних представників тревел індустрії. Важливим під час застосування ігрових технологій є не тільки практика закріплення певних лексичних одиниць в мові, а і їх активне комунікативне використання.

Дослідники виділяють п'ять різновидів ролей, що можуть бути застосовані в ході ігрових технологій: 1. *Inherent* (вроджені), що відображають реальні вікові та статеві особливості учасників. 2. *Ascribed* (приписані) стосуються належності до національності чи національної групи. 3. *Acquired* (набуті) сягають особливостей професії. 4. *Actional* (дієві) межують із життєвими подіями чи ситуаціями, що можуть торкатися кожного. 5. *Functional* (функціональні) стосуються функціональної комунікації. У процесі рольової гри студенти «вливаються» в одну або декілька із цих ролей, задля досягнення мети, поставленої викладачем на початку гри [20, с.37-38].

На думку деяких учених, рольові ігри доцільно застосовувати на рівні вивчення мови *advanced*, оскільки такі види діяльності передбачають активізацію двох видів мовної діяльності: говоріння та слухання, що означає – володіти мовою на просунутому рівні [14]. Рольова гра сприяє не лише засвоєнню мовного матеріалу та розвиток комунікативних навичок, а ще й сприяє підготовці до іншомовної професійної діяльності, за умов моделювання певної мовної ситуації професійної сфери. У будь-якому випадку, ігрові технології мають відповідати рівню знань студентів, їх віковим особливостям, а лексичний, граматичний та інші матеріали відповідати програмі та тематиці занять [20].

Рольова гра є інтегрованим елементом навчання, вона може стати як завершальним етапом заняття із попередньою підготовчою роботою, так і частково допоміжною частиною заняття, що сприятиме досягненню

цілей навчального процесу. Механізми проведення такої гри залежать від викладача, адже він є організатором та координатором процесу [15].

Важливо розуміти відмінність між рольовою грою та *ситуації*, у яких є необхідним соціальний контакт, що теж є частиною ігрових технологій. У ситуаціях із соціальним контактом відсутнє завдання, яке необхідно розв'язати. Зазвичай продуктом такої діяльності є одна-дві відповіді, що не потребують заглиблення в проблему. На відміну від ситуації соціального контакту, рольова гра потребує продумування студентом своєї поведінки, відповідно до ролі, яку він виконує та розв'язання заданої проблеми.

Іще одним різновидом так званого game-based навчання є *ділові ігри*, що формують різноманітні аспекти міжкультурної професійної діяльності лише засобами мови, що вивчаються і моделюють максимально наближені до реальних умови.

За умови максимальної наближеності змодельованої навчальної ситуації до реальної міжкультурної взаємодії, студенти тренують не тільки практичні навички, а й при звичаються до взаємодії на міжкультурному рівні.

О.Гарнопольський серед інших виділяє такі гейміфіковані вправи як *дискусії, мозковий штурм, аналіз ситуацій або кейсів*. Дослідник відносить вказані види діяльності до суто комунікативних [50, с.138-153].

До ігрових видів діяльності відносять *проектну роботу*, тривалість якої може сягати від кількох днів до кількох тижнів чи місяців. Уперше проектну роботу як вид навчальної діяльності було втілено на практиці в підручниках серії *Project English* [58], вона є близькою до рольових ігор, особливо ділових. Викладач, застосовуючи такі технології навчання, дає студентам завдання творчого характеру: оформити сайт факультету англійською, розробити випуск інтернет-газети англійською тощо. Проектна робота вимагає від студентів чіткого розподілу між собою

обов'язків, тобто кожен виконує певну роль у створенні того чи того проєкту, що і робить проєктну роботу близькою до рольових ігор.

Таким чином, ігрові технології, будучи інноваційним методом навчання студентів закладів вищої освіти, є дієвим інструментом викладача у навчальному процесі. Ігри сприяють введенню в навчальний процес великої кількості студентів, сприяють більш легкому засвоєнню лексичного, граматичного, орфоепічного мінімумів, розвивають комунікативні навички, змушують майбутніх філологів проживати ту чи ту змодельовану ситуацію, зазвичай близьку до реальності.

2.3. Ігрові технології на заняттях з англійської мови

Визначальною рисою педагогічної гри є чітко поставлена мета навчання і відповідний педагогічний результат. Ігрові технології на заняттях з англійської мови передбачають створення ситуації, близької до реальності, впливають на емоційний стан студентів, активізують їх діяльність. Окрім того, педагогічна гра полегшує процес засвоєння нового матеріалу за рахунок поєднання серйозної навчальної діяльності та розважальних елементів.

Гейміфіковані ігри-вправи сприяють активізації, корегуванню, закріпленню та контролю знань, умінь та навичок студентів, створюють умови для активізації розумової діяльності студентів, розвитку їх творчого потенціалу. Н.Кіш, вивчаючи ігрові технології, відзначає, що навчальна гра розвиває увагу, пам'ять, вчить контролю над емоціями, розвиває емоційно-вольові особливості особистості, організації діяльності тощо [15, с.103].

Під час розробки ігор для студентів викладач має враховувати вікові особливості майбутніх професіоналів, їх рівень підготовки та особливості лексичного, граматичного, інших мінімумів.

До ігрових технологій, що застосовуються на заняттях із англійської мови визначають педагогічні та психологічні вимоги та умови проведення. Основною педагогічною вимогою є доцільність використання, визначення чіткої мети, відповідно до завдань; психологічною – релевантність, орієнтація на кожного з учасників та значимість для кожного із них.

Розглянемо приклади розробленої нами системи вправ на основі ігрових технологій, різних типів та видів, що можуть бути використані як додаткові до основних вправ на заняттях із англійської мови у закладах вищої освіти.

Мовні ігри

«*Who am I?*» або ж вітчизняний «*Крокодил*». Студентам пропонують картки, на яких написані або зображені 4-5 лексичних одиниць, що мають бути відображені учасниками гри невербальними засобами (жести, міміка, поза, погляд). Лексика може бути підібрана найрізноманітніша, але зазвичай використовують одиниці однієї теми, задля кращого засвоєння. Студент, який показує невербальними засобами ту чи ту лексику, може відповідати на твердження одногрупників лише «Yes» або «No», не використовуючи при цьому ніяких вербальних засобів.

Вправа 1. Тип і вид вправи: умовно-комунікативна, репродуктивна.
Мета: удосконалення лексичних навичок. ***Режим виконання:*** робота в парах, усно. ***Інструкція:*** Show the notions from your card, without using sounds. Use only body language and answers «yes» or «no».

Topic «Food». Card 1: spicy, cocktail, mug, salmon, roast.

Topic «Environmental problems». Card 2: pollution, rubbish, greenhouse effect, destroy.

Topic «The natural world». Card 3: whiskers, nest, frog, worm, bat.

Guess game

Налаштовують на активну командну роботу, а також сприяють тіснішому знайомству студентів один із одним, так звані «*Guess games*» (ігри на вгадування), у яких передбачено відповіді «true» або «false».

Вправа 2. *Тип і вид вправи:* комунікативна, продуктивна. *Мета:* удосконалення лексичних та граматичних навичок. *Режим виконання:* робота в парах, усно. *Інструкція:* Запишіть на дошці 10-15 правдивих та неправдивих тверджень про себе, деякі з яких є неправдивими, обговоріть із одногрупниками записані твердження, визначивши, що є правдою, а що ні.

- 21 years old (true)
- Has a dog (false)
- Doesn't eat meat (false)
- Has green eyes (true)
- Has been to London (false)
- Dreams about new Iphone (true)

Згадану вправу можна активно використовувати під час вивчення творчості письменників на заняттях з літератури, фактів про історію країни, мова якої вивчається на заняттях з історії такої країни (наприклад, історія Англії), на заняття з граматики, лексики, орфоєпії тощо. Наприклад, article «the» is used before possessive adjectives (false), доповненням у ході такої гри можуть бути пояснення студентами того чи іншого правила та ілюстрування власними прикладами: article «the» is omitted before possessive adjectives (This is not your bag).

Ігри-драматизації

Оскільки драматизації передбачають інсценування певних фрагментів, викладач може сміливо включати на заняттях із англійської мови елементи вивченого з англійської літератури. Прикладом такого інсценування можуть бути фрагменти із певного вивченого твору, де наявні діалоги. Таким чином, на основі заданого сценарію студенти

входять в роль певного персонажа і відтворюють комунікативну ситуацію таким чином, щоб вона була близькою до реальності.

Вправа 3. Dramatization. *Тип і вид вправи:* умовно-комунікативна, репродуктивна. *Мета:* удосконалення лексичних та граматичних навичок. *Режим виконання:* робота в парах, усно. *Інструкція:* *read the abstract thoughtfully, choose your role, try to dramatize as you fill.*

HAMLET

«O, I die, Horatio;

The potent poison quite o'er-crows my spirit:

I cannot live to hear the news from England;

But I do prophesy the election lights

On Fortinbras: he has my dying voice;

So tell him, with the occurrents, more and less,

Which have solicited. The rest is silence. Dies» [60]

HORATIO

«Now cracks a noble heart. Good night sweet prince:

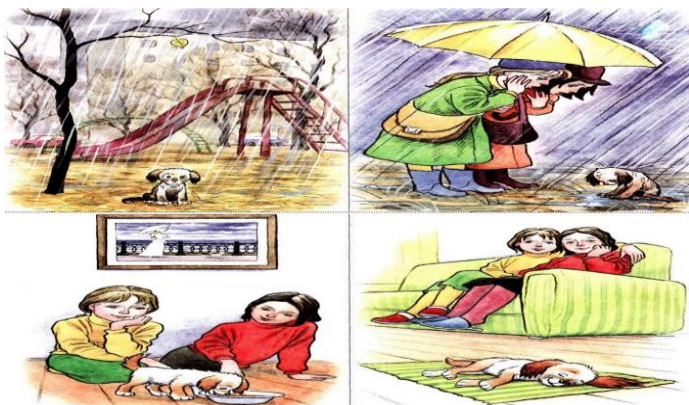
And flights of angels sing thee to thy rest!

Why does the drum come hither?..» [60]

Рольові ігри

Вправа 4. Role-play. *Тип і вид вправи:* комунікативна, продуктивна. *Мета:* удосконалення навичок діалогічного мовлення. *Режим виконання:* робота в парах, усно. *Інструкція:* *you are standing at a bus stop, you do not know which bus is going on the route you need. Contact the driver of the stopped bus to find out if it is going in the right direction. If so, ask how much you have to pay for the fare and ask the driver to give you a ticket.*

Вправа 5. Role-play. *Тип і вид вправи:* комунікативна, продуктивна. *Мета:* удосконалення навичок діалогічного мовлення в умовах визначеної ситуації. *Режим виконання:* робота в парах, усно.

Інструкція: розгляньте ілюстрацію, обговоріть дії персонажів, запропонуйте схему власних дій у подібній ситуації. Уявіть себе на місці персонажів, розіграйте між собою діалог, спираючись на

Рис. 2.3. «Рольова гра»

матеріали ілюстрації.

Комікси

Створення студентами коміксів на заняттях із англійської мови є одним із найцікавіших та водночас найскладніших завдань, оскільки потребують від студентів творчого мислення та пошуку нестандартних рішень. Комікс є своєрідним сплетіння елементів графічного та словесного. Слід відзначити, що у 1827 році педагог та новеліст Р.Топфер створив вправи для учнів у форматі коміксу, що мали назву «Історія в естампах», згодом автор теоретично обґрунтував поняття коміксу [24, с.17].

У своїх дослідженнях науковці донині не визначили, який із компонентів, текстово-вербальний чи графічний є провідним. У «Літературознавчій енциклопедії» Ю.Ковалів коміксом номінує серію чорно-білих чи кольорових малюнків розважального характеру, що відображають сюжет, представлений невеликими текстовими елементами [17, с.274].

Науковець Г.Онкович відзначає, що за формою комікси не ставлять перед авторами рамок щодо вибору жанру, теми чи стилю. Це може бути як історична белетристика, наукове фентезі, так і поезії чи казки. До того ж, дослідник наголошує, що до графічної форми легко адаптувати певні інструкції чи інструктажі [36, с.88].

Використання завдань на створення коміксів серед студентів філологічних факультетів є одним із видів розвитку творчого та

логічного мислення, креативності. Створення певної графічно-словесної моделі вимагає від майбутніх професіоналів пошуку відповідних ілюстрацій, розробки «сценарію» та макету майбутнього коміксу, підбору короткого тексту або реплік та втілення їх у творчому задумі. Таке завдання може бути не лише індивідуальним, а й груповим, оскільки вимагає творчої роботи та значного часу на розробку і втілення готового результату. Створювати комікси студенти можуть як «від руки», тобто за допомогою кольорових ручок та олівців, малюючи необхідні зображення, так і за допомогою сучасних веб-сайтів у режимі online.

Найпопулярнішими веб-сайтами для створення різноманітних як кольорових, так і чорно-білих коміксів є: *Marvel Comics* или *Marvel Worldwide Inc.*, *Bitstrips*, *ToonDoo*, *Comic Master*, *Chogger*, *Pixton*, *Strip Generator*, *Canva* та багато інших. Нижче представлені скріншоти деяких із перерахованих веб-сайтів, що можуть бути корисними під час виконання студентами завдань на створення власних коміксів до певного ліричного, драматичного, епічного тексту та до будь-яких інших завдань.

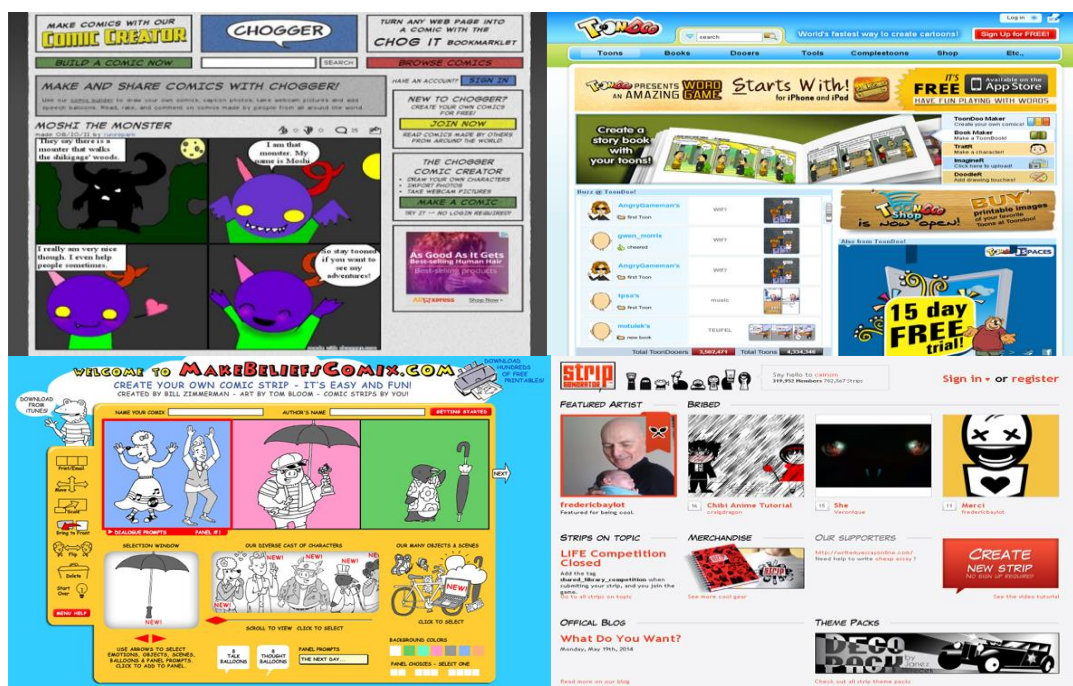

Рис.2.4. «Веб-сайти для створення коміксів»

Наприклад, вивчаючи на заняттях англійської літератури пам'ятку стародавнього англосаксонського героїчного епосу «Beowulf's song», викладач може дати домашнім завданням студентам створення власного коміксу.

Вправа 1. *Тип і вид вправи:* умовно-комунікативна, репродуктивна. *Мета:* удосконалення лексичних та граматичних навичок. *Режим виконання:* індивідуально, письмово/графічно. *Інструкція:* based on the text you read, make a comics (5-10 sets), try to build your comics as close as possible to the text.

Обговорюючи на занятті готові комікси студенти можуть ставити один одному орієнтовні запитання:

Вправа 2. *Тип і вид вправи:* комунікативна, продуктивна. *Мета:* удосконалення навичок діалогічного мовлення. *Режим виконання:* робота в парах, усно. *Інструкція:* працюйте в парах, перегляньте комікс свого напарника, поставте йому запитання із приводу вибору теми та процесу створення комікса, дайте відповіді на його запитання.

Вправа 3. *Тип і вид вправи:* комунікативна, продуктивна. *Мета:* удосконалення навичок діалогічного мовлення. *Режим виконання:* робота в парах, усно. *Інструкція:* спираючись на розроблені комікси, дайте відповіді на запитання:

1. *Why did you choose this particular color scheme?*
2. *How much time did you spend making this comics?*
3. *How accurately does your comics capture the plot of the text?*
4. *Do you like the idea of working with the text?*
5. *What website did you use to create your comics?*
6. *Was it interesting for you to create this comics?*

Окрім створення коміксів до певного матеріалу з літератури, майбутні філологи можуть розробляти власні комікси на основі вивченого лексичного, граматичного, фонетичного, будь-якого іншого матеріалу на заняттях із іноземної мови.

Гейміфікація освітнього процесу вищої школи постає невід'ємним і ефективним засобом підготовки майбутніх учителів англійської мови до міжкультурної професійної діяльності. Ігрові технології налаштовують на комфортну, довірливу атмосферу на заняттях, сприяють залученню в навчальний процес одночасно великої кількості студентів. Урахування вікових та психологічних особливостей студентів, рівня їхньої підготовки є основою для професійної розробки та підбирання ігрових механізмів. Ігрові технології як елементи розваги на заняттях із англійської мови є лише своєрідним контекстовим фоном серйозного, націленого на формування професіоналів-філологів навчального процесу.

Усі розроблені вправи сприяють формуванню міжкультурної професійної діяльності майбутніх учителів англійської мови, передбачають роботу з лексичним, граматичним матеріалом, спрямовані на розвиток комунікативної компетенції та навичок перекладу, можуть бути використані під час вивчення дисциплін, пов'язаних із вивченням англійської мови як аудиторні, так і домашні вправи в межах освітнього процесу філологічних факультетів.

Отже, гейміфіковані вправи розраховані на аудиторне виконання парюю чи групою студентів у межах практичного заняття й зумовлюють розвиток комунікативної компетентності, а також адаптацію до певних змодельованих ситуацій міжкультурного характеру, що в майбутньому можуть бути реалізовані в реальному житті. Виконання коміксів зазвичай виконують як домашню вправу, оскільки такий вид завдань потребує достатньої кількості часу для обдумування проекту та її реалізацію в електронному, або ж паперовому варіанті і є стимулом для розвитку творчого потенціалу студентів. Такі види завдань сприяють розвитку творчих нахилів майбутніх учителів англійської мови, а також є вагомим доповненням до системи традиційних методик навчання, що стимулюють студентів до навчальної діяльності.

РОЗДІЛ 3

E-LEARNING ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД

3.1. Електронне навчання у системі вищої освіти

Важливим аспектом підготовки майбутніх учителів англійської мови до міжкультурної професійної діяльності є залучення в освітній процес системи електронного навчання. Освіта, будучи ключовою ланкою суспільного життя має однією із перших реагувати на зміни в науково-технічній сфері. Уведення в освітній процес електронного навчання, або, так званого, E-learning навчання в традиційну систему навчання у закладах вищої освіти вимагає розробки нових методів та підходів до навчання іноземної мови.

Темін E-learning, або ж «електронне навчання» сьогодні використовують поряд із застарілим «дистанційне навчання», яке вперше набуло юридичної сили в Законі України «Про національну програму інформатизації», датованому 04 лютого 1998 року [41] та у статті 42 Закону України «Про вищу освіту» [40].

E-learning навчання є якісно новим етапом розвитку освіти у вищій школі. Згідно з «Положенням про електронні освітні ресурси», затвердженим наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 01 жовтня 2012 року №1060, під електронними освітніми ресурсами розуміють «засоби навчання на будь-яких цифрових носіях або електронні засоби, розміщені в системах інформаційно-телекомунікаційного простору, що проектуються електронними технічними засобами і функціонують в навчальному процесі» [39].

Питання введення електронного навчання у систему освіти цікавлять чимало дослідників. Серед іноземних науковців особливості електронної освіти вивчали К. Вудлі, К. Доббін, Дж. Левенталь, К. Мередіт та інші. Серед вітчизняних дослідників питаннями модернізації освіти займалися Ю. Беднарек, В. Крижанівська,

Л. Ноздріна, М. Танась, Л. Хижняк, А. Тремполець, М. Фоломєєв, та багато інших.

До електронних освітніх ресурсів зараховують: електронні навчальні видання друкованих підручників, електронні підручники, хрестоматії, практикуми, курси лекцій, словники та довідки; електронні практичні видання (робочі зошити, методичні рекомендації тощо); аудіовізуальні твори, електронні тести, дидактичні демонстраційні матеріали тощо [39].

У розвитку електронної освіти дослідники виділяють три етапи:

1. Перший етап охоплює 20-50-ті роки ХХ ст., і включає появу перших комп'ютерів. Це етап застосування різноманітних електромеханічних пристроїв, подача навчального матеріалу та перевірка його у такий спосіб.
2. Другий етап (50-80-ті роки ХХ ст.) характеризується широким використанням на практиці комп'ютерної техніки, зародження ідей викладання кібернетики у школі, поява комп'ютеризованого середовища навчання та автоматизованої системи подачі та перевірки знань.
3. Третій етап почав свій відлік від 80-х років минулого століття, він характеризується появою персональних комп'ютерів та мережі Інтернет. Це період активного впровадження в освітню систему Web-технологій, розробка віддаленого навчального контенту, створення різноманітних навчальних платформ та створення системи дистанційного навчання [28].

Деякі дослідники визначають E-learning як використання Інтернет мережі для надання відповідних рішень, що підвищують знання та продуктивність праці, принципами E-learning є робота в мережі та передача навчального матеріалу студентів за допомогою Інтернет-технологій [59, с.17].

Учена Л.Ноздріна виділяє наступні критерії готовності викладача до електронного навчання: володіння комп'ютерними технологіями;

володіння сучасними педагогічними методиками; психологічна готовність. До психологічної готовності дослідниця відносить комунікативно-організаторські здібності, толерантність, відкритість, сприйняття себе і оточуючих, схильність до експериментів, ризику, творчості, високий рівень професійної мотивації; демократичним стиль взаємодії; здатність до співпраці в конфліктних ситуаціях [34, с.412-414].

Електронні навчальні ресурси мають не тільки давати знання, а й залучати студента до процесу прийняття важливих рішень, іноді нестандартного характеру, спонукати до взаємодії з іншими учасниками освітнього процесу, підвищувати почуття особистісної ініціативності.

Беручи до уваги дослідження Федерації американських науковців "*Summit of educational games*", датоване 2006 роком, із прочитаного студенти запам'ятовують лише 10%, із прослуханого – 20%, із побаченого та прослуханого одночасно – 30%, із побачених дій в ході пояснень – 50% і майже 90% студенти можуть запам'ятати в процесі виконання тієї чи тієї діяльності самостійно (відчувши усі тонкощі процесу на власному досвіді), навіть якщо це звичайні симуляції [61].

Використання інформаційно-комунікативних технологій в освітньому процесі дієвим лише за умови врахування трьох вимірів E-learning: педагогічного, технологічного та економічного, що повинні узгоджуватися між собою [54, с.5].

Виділяють елементи E-learning, що є близькими до дистанційного навчання:

- Модульність матеріалу, який включає різні навчальні продукти (текст, графіки, аудіо, відео, зображення).
- Можливість створювати спільноти для спілкування або взаємодопомоги серед студентів.
- Інструктування – викладачі в онлайн режимі можуть консультувати студентів, обговорювати важливі питання.

- Співпраця між студентами на відстані за допомогою технічних засобів.
- Мультимедійність – сучасні технології забезпечують можливість «віддаленого» навчання з різних куточків світу [45, с.91-92].

Відзначаючи переваги E-learning, однією з основних переваг використання електронних технологій порівняно з традиційним навчанням є персоніфікованість. У межах E-learning студент отримує можливість самостійно оформлювати навчальне середовище, регулювати свою діяльність та визначати терміни вивчення матеріалу, розподіляти час та послідовність вивчення нового матеріалу згідно з власним графіком; приділяти більше уваги окремим елементам, аналізувати результати своєї діяльності та порівнювати власну оцінку навчальних досягнень із оцінкою виладача» [27, с.69-70].

На думку деяких методистів, розвитку чіткої і структурованої концептуальної бази для дослідження електронного навчання заважають:

- невизначеність термінології;
- хибне применшення ролі викладача в системі електронного навчання;
- невизначеність в наукових дослідженнях основ електронного навчання;
- відсутність обґрунтованої ефективності інноваційних освітніх систем, порівняно із традиційними [48, с.43].

Використання E-based навчання у освітньому процесі закладів вищої освіти орієнтоване на трансформування складного теоретичного матеріалу в більш доступний. Наявні теоретичні знання легко засвоюються на практиці в ході навчальної гри.

Електронним навчальним середовищем називають не повну заміну аудиторних занять комп'ютерними технологіями, а уведення

інноваційних форм навчання до системи традиційних, їх взаємодію та взаємодоповнення [27, с.71].

Перехід до електронного навчання є складним і довготривалим процесом. Як і будь-який освітній процес, E-learning має свої переваги і недоліки. Серед переваг учені виділяють наступні:

- доступність навчальних курсів у будь-який період часу;
- доступність навчальних курсів у будь-якій точці світу;
- можливість звертатися до світових ресурсів мережі Інтернет, в процесі навчання;
- безперервна зворотність зв'язку в процесі навчання.

Перші електронні навчальні ігри почали використовувати під час підготовки військових до серйозних бойових дій. Головним споживачем і виробником навчальних ігор військові США, що мають на меті підготовку персоналу до бойових дій в найрізноманітніших умовах. Згодом навчальні ігри електронного характеру стали поширюватися на найрізноманітніші сфери життя людини: наука, медіа, культура, медицина, екологія тощо. Але найбільше електронні навчальні ігри проникли в сферу освіти і стали початком новітнього етапу розвитку світової системи освіти у вищій школі [61].

Учені виділяють чотири типи електронного навчання: E-learning, Web-based learning, Online learning, Distance learning [63].

E-learning здебільшого пов'язане з діяльністю, що включає використання комп'ютерних та інтерактивних мережей одночасно. Комп'ютер не має бути основним елементом навчання чи забезпечувати навчальний зміст, однак відіграє важливу роль у навчальній діяльності. **Web-based Learning** пов'язане з навчальними матеріалами, що представлені в певному веб-браузері, окрім того, включають матеріали на компакт-дисках чи інших носіях. **Online learning** пов'язане з вмістом, легко доступним на комп'ютері. Контент може бути в інтернет мережі, або просто встановлений на компакт-диску чи жорсткому диску

комп'ютера. *Distance learning* передбачає взаємодію на відстані між викладачем та студентами, і забезпечує своєчасну реакцію першого на діяльність студентів. Розміщення навчального матеріалу на певному веб-сайті або трансляція певних елементів не є дистанційним навчанням. Між викладачем, який курсує дистанційне навчання та студентами має бути постійний зворотній зв'язок [27; 63].

Серйозні навчальні електронні ігри класифікують на наступні види:

1. *Game-based learning* (навчання на основі ігор) – використання відео- та електронних ігор для досягнення навчальних цілей;
2. *Gamification of learning* (гейміфікація навчання) – поєднання ігрових елементів та методів із процесом електронного навчання;
3. *Organizational-dynamic games* (організаційно-динамічні ігри) навчають і відбивають динаміку організації на трьох рівнях: індивідуальна поведінка, групова динаміка поведінки і культури;
4. *Simulation games* (симулятори) – ігри, що використовуються для набуття чи навчання різноманітних навичок, навчання ефективній поведінці в контексті моделювання умов та ситуацій;
5. *Edutainment* включає контент, призначений одночасно і для навчання, і для розваг. Термін є поєднанням слів «education» + «entertainment», тобто навчання + розваги [56, с.144-150].

E-learning включає всі форми технологій освіти і поділяє електронне навчання на *асинхронне, синхронне та самотійне (інша назва – навчання під керівництвом інструктора)* [5, с. 79].

До *асинхронного навчання* на основі новітніх технологій автор зараховує навчання, коли студенти починають та завершують певний навчальний курс не в межах встановленого часу, а за власним розкладом. Прикладом асинхронного навчання можуть слугувати розроблені викладачами онлайн-курси на навчальних платформах Moodle, Google Classroom, H5P тощо. Студент може зайти у свій

особистий кабінет та виконати певне завдання в зручний для нього час, але в установлені терміни (іноді від одного дня до пів року) [5, с. 82].

Синхронне навчання передбачає E-based навчання відповідно до складеного розкладу, студенти відкривають певний електронний ресурс одночасно і навчаються в межах установленого часу. Для такого навчання доцільним є використання таких освітніх онлайн-ресурсів як **ZOOM**, **FREECONFERENCECALL.COM**, **CLICKMEETING**, **MICROSOFT TEAMS**, **MYOWNCONFERENCE**, **WEBEX**, **GOOGLE HANGOUTS** та багато інших. Усі вказані ресурси можна застосовувати при проведенні відеоконференцій, онлайн-нарад, трансляванні вебінарів для широкої аудиторії. Недоліками використання подібних навчальних платформ є обмеженість безкоштовного часового проміжку використання ресурсу (до 40-60 хвилин), кількості учасників, що одночасно можуть брати участь у відеоконференції, кількості ведучих тощо.

Самостійне навчання або ж навчання під керівництвом інструктора передбачає тісний індивідуальний зв'язок між викладачем та студентом. Зазвичай студенти слідуєть точним інструкціям, наданим викладачем, виконують індивідуальні завдання та спілкуються з викладачем за допомогою електронної пошти. У випадку такого навчання відбувається двосторонній процес обміну інформацією, де викладач надає інформацію, студент її отримує, опрацьовує, виконує певні завдання і надсилає готові результати викладачеві для перевірки та узагальнення.

Наукову методологію змішаного навчання становлять такі підходи:

- системний, що визначає навчання як єдину цілісну систему цілеспрямованої творчої діяльності студентів та викладачів;
- компетентнісний, орієнтований на формування загальнокультурної, комунікативної, навчально-пізнавальної, інших компетентностей);

- діяльнісний – структурована організація навчальної діяльності студентів;
- особистісний передбачає самоосвіту, саморозвиток та самовизначення індивіда у процесі навчання;
- ресурсний передбачає ефективне використання зовнішніх і внутрішніх ресурсів студента у процесі навчальної діяльності [23, с.98-112].

Таким чином, електронне навчання у системі вищої освіти України стає рушієм якісно нового освітнього процесу, сприяє оновленню традиційного навчання та привнесення в його структуру нових елементів на засадах інноваційних технологій. E-learning стає актуальним серед здобувачів вищої освіти, оскільки знаходиться в площині, давно їм відомій і звичній, - мережі Інтернет та системі технічних засобів, що протегує спрощену та налагоджену освітню систему і полегшує керування навчальним процесом.

3.2. Навчальна платформа LearningApps.org. у системі підготовки майбутніх учителів-філологів

Насьогодні невід'ємною частиною E-learning навчання у вищій школі є використання різноманітних навчальних платформ, що дають можливість залучити студентів як до виконання інтерактивних завдань, так і до самостійної розробки певних видів діяльності, що є важливим елементом підготовки до майбутньої педагогічної діяльності.

Підвищення інтересу до електронного навчання зумовлене потребою постійного вдосконалення знань, що продиктовано перенасичення сучасного ринку праці кадрами із різних галузей, а також розширення та доступність досягнень у сфері технічного розвитку майже кожній людині. Інформаційна грамотність сьогодні стає не інновацією, а вимогою суспільства та науково-технічного процесу до

висококваліфікованих та конкурентоспроможних особистостей у будь-якій сфері людської діяльності. Професіонал у будь-якій галузі повинен уміти не тільки знаходити необхідну інформацію, а й грамотно аналізувати її, створювати власні джерела інформації, тобто бути не лише споживачем інформації, а й продукувати її.

Для успішної регуляції освітнього процесу необхідно регулярно спостерігати за змінами у сфері науково-технічного прогресу, бути не лише фахівцем зі своєї спеціальності, а ще й експертом із актуальних питань і менеджером у сфері інформаційних технологій [5, с. 85].

Безумовно, E-learning не може замінити традиційного навчання, що передбачає безпосередні контакти викладачів із студентами та студентами між собою. Однак сучасні реалії диктують нові правила і обмежуватися лише традиційними формами та методами неможливо. У світі існує незліченна кількість інтерактивних навчальних платформ, онлайн курсів, систем дистанційного навчання, що стають основою освітнього процесу в усьому світі. Сьогодні наша держава знаходиться на шляху до діджиталізації та переходу до дистанційного навчання. Усе частіше ми можемо спостерігати використання в навчальних закладах змішаних форм навчання, що свідчить про поступовий частковий перехід до нового сучасного та прогресивного навчання. Система електронного навчання надає можливість як викладачам, так і студентам витратити менше часу на організаційні моменти (дорога до закладу вищої освіти і додому, підготовка аудиторій тощо), учасники освітнього процесу можуть навчатися, не виходячи із дому, і в цьому одна із найвагоміших переваг E-learning. Окрім того, використання системи електронного навчання сприяє зменшенню використання навчальних матеріалів у паперовому варіанті і таких ресурсів, як електроенергія, тепло тощо, що сприяє збереженню навколишнього середовища та зменшення витрат із державного бюджету.

Серед найпопулярніших навчальних платформ виділяємо наступні:

1. **Blackboard** – платформа інтерактивного навчання, що включає створення навчальних груп та обмін навчальним матеріалом;
2. **CenturyTech** – веб-ресурс для дистанційного навчання;
3. **Google Classroom** – безкоштовний веб-сервіс, розроблений Google для закладів освіти, що спрощує процес обміну інформацією між студентами та викладачем;
4. **Kahoot!** – гейміфікована навчальна платформа, що функціонує як навчальна технологія в освітніх закладах. Навчальна гра на платформі Kahoot! Являє собою вікторину з множинним вибором, що може бути використана викладачем для перевірки знань студентів;
5. **LearningApps.org.** є додатком Web 2.0 для підтримки освітнього процесу шляхом інтерактивних модулів. Існуючі модулі можуть бути безпосередньо уведені до змісту навчання, так і бути редагованими чи створеними в оперативному режимі.
6. **Moodle** – навчальна платформа, що передбачає керування курсами, система управління навчанням і віртуальне навчальне середовище;
7. **Schoology** – віртуальна платформа для створення та поширення навчального контенту;
8. **Seesaw** – освітня платформа для навчальних ресурсів та цифрових портфелів;
9. **Skooler** – ресурс для трансформування програмного забезпечення Microsoft Office в навчальну платформу;
10. **H5P** – навчальна платформа, що полегшує створення, поширення і повторне використання контенту і програм HTML5, дозволяє створювати інтерактивні завдання, що поділяються на категорії: Games, Multimedia, Questions, Social media.

Популярною та часто застосованою у навчальному процесі є платформа LearningApps.org. Ця платформа містить масу різноманітних видів діяльності і є популярною як серед учителів, так і викладачів

англійської мови. Ціллю додатку є об'єднання інтерактивних блоків і можливість зробити їх загальнодоступними [1].

Навчальна платформа LearningApps.org є однією із найпростіших і найзручніших у використанні, тому багато викладачів надає перевагу саме цьому сервісу, під час підготовки до занять. Широкий спектр шаблонів, на основі яких можна створити завдання різного формату, дає можливість розроблювати цікаві завдання різного характеру та вдало використовувати їх у освітньому процесі.

Серед переваг використання сервісу LearningApps.org виділяють наступні:

1. сервіс на безкоштовній основі;
2. широкий спектр мов для роботи;
3. функція обміну завдання в інтерактивному форматі;
4. можливість використання аудіо- та відеоконтенту, ілюстрацій;
5. розподіл завдань за категоріями та вільний доступ до них;
6. автоматична перевірка завдань відразу ж після виконання [45, с.99].

Також виділяє недоліки сервісу, серед яких помилки у шаблонах, які неможливо виправити, лише онлайн формат виконання та створення завдань тощо.

Використання численних навчальних платформ у процесі підготовки майбутніх учителів англійської мови до міжкультурної професійної діяльності сприяє створенню викладачем цікавого та сучасного контенту, необхідного для навчання студентів. Особливо актуальними навчальні платформи стають у процесі змішаного та дистанційного навчання. Окрім завдань для перевірки рівня засвоєння студентами того чи того матеріалу, викладач може викладати на навчальних платформах свої методичні розробки, силабуси, лекції тощо.

Кожна навчальна платформа має як свої переваги, так і недоліки, неможливо лише за допомогою навчальних платформ охопити увесь

навчальний матеріал та перевірити знання студентів, тому викладачі з легкістю можуть комбінувати використання завдань та матеріалів із різних навчальних платформ у єдине ціле, охоплюючи ті теми та завдання, які необхідні на певному етапі заняття.

Спираючись на завдання, представлені на навчальній платформі LearningApps.org, ми розробили власну систему вправ електронного навчання.

Maching Pairs – завдання передбачає з'єднання пар-відповідників. Це можуть бути такі схеми: текст-текст; ілюстрація-ілюстрація; озвучений текст-озвучений текст; аудіо-аудіо; відео-відео.

Вправа 1. *Тип і вид вправи:* некомунікативна, репродуктивна. *Мета:* удосконалення лексичних навичок. *Режим виконання:* індивідуально, віртуально. *Інструкція:* Match the definition and the appropriate picture:

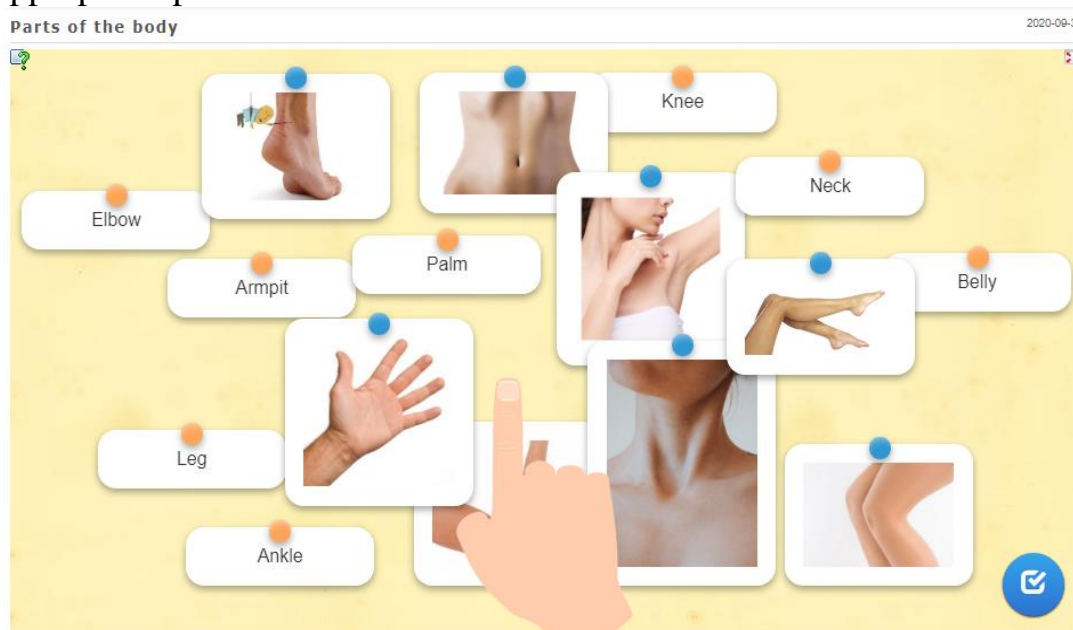

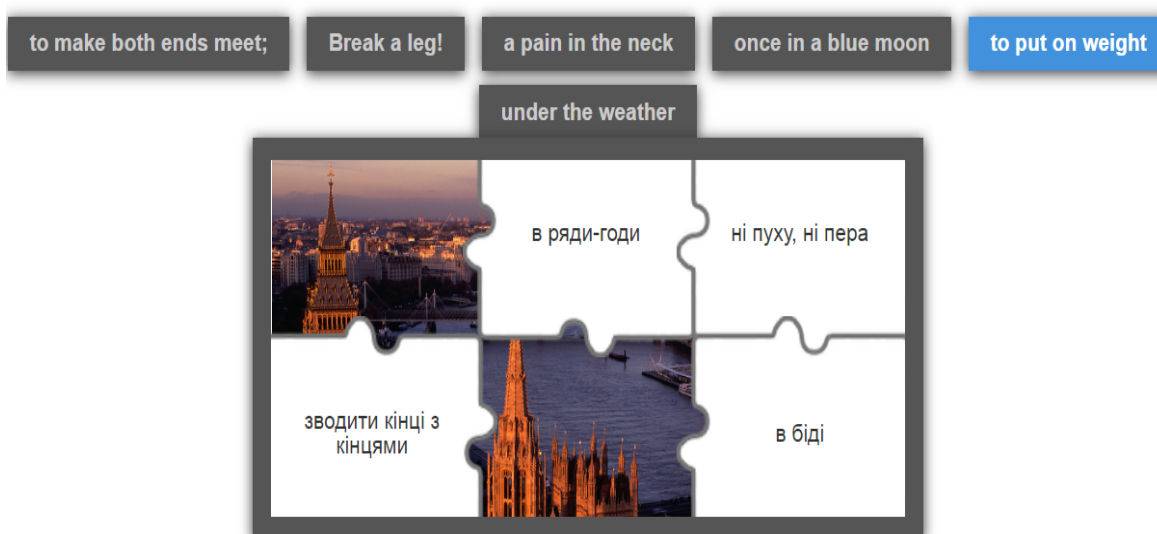
Рис.3.1. «Parts of the body»

Group-Puzzle передбачає завдання, що складається із пазлів та завдань до них, правильні відповіді на запитання відкривають пазл, за яким приховується відповідь.

Вправа 2. *Тип і вид вправи:* некомунікативна, рецептивно-репродуктивна. *Мета:* удосконалення лексичних навичок (ідіом).

Режим виконання: індивідуально, віртуально. *Інструкція:* Match the definition and the appropriate idiom:

✓ <i>to make both ends meet</i>	➤ <i>в ряди-годи</i>
✓ <i>Break a leg!</i>	➤ <i>ні пуху, ні пера</i>
✓ <i>a pain in the neck</i>	➤ <i>в біді</i>
✓ <i>once in a blue moon</i>	➤ <i>зводити кінці з кінцями</i>
✓ <i>to put on weight</i>	➤ <i>набридлива людина</i>
✓ <i>under the weather</i>	➤ <i>набрати вагу</i>

Рис. 3.2. «Idioms»

Cloze text завдання типу «fill in the gaps», передбачає заповнення пропущених форм чи слів відповідними правильними варіантами відповіді.

Вправа 3. *Тип і вид вправи:* некомунікативна, репродуктивна.

1. It took her three hours to get [ ] Borispol airport.

2. She arrived [ ] London [ ] time.

3. The guide spoke [ ] a quiet voice.

4. A helicopter is flying [ ] a blue sky.

5. She bought five return tickets [ ] Kyiv.

6. The train arrives [ ] the railwaystation [ ] 3 o'clock.

7. Don't forget to buy two tickets [ ] the train.

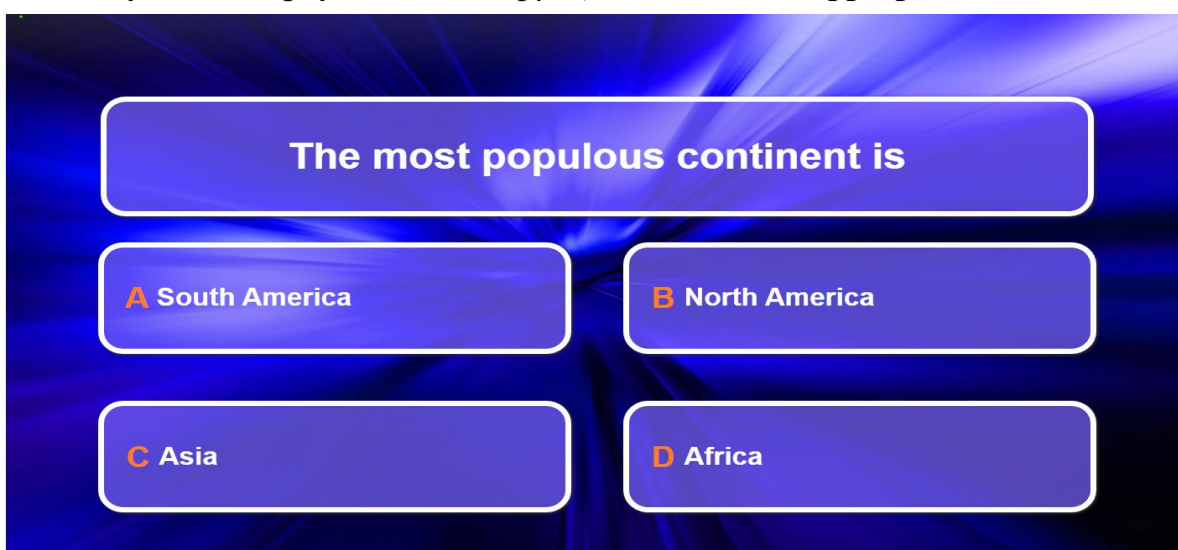
Мета: удосконалення граматичних навичок . *Режим виконання:* індивідуально, віртуально. *Інструкція:* fill in the prepositions.

Рис. 3.3. «Prepositions»

The Millionaire Game розроблена за прототипом британської передачі «Who wants to be a millionaire?», передбачає одне запитання та декілька варіантів відповіді.

Вправа 4. Тип і вид вправи: некомунікативна, репродуктивна.

Мета: удосконалення лексичних навичок. *Режим виконання:* індивідуально, віртуально. *Інструкція:* choose the appropriate variant.

Рис. 3.4. «Continents and countries»

Maching Pairs on Images передбачає роботу з ілюстраціями, картами, таблицями тощо.

Pairing Game – у завданні студент може відкрити не більше двох карток, вони залишаються відкритими, якщо обидві є правильними варіантами, якщо ж картки не співпадають, студентові необхідно відкрити наступну пару карток, при цьому запам'ятовуючи попередні, щоб мати можливість сполучити вірні картки.

Вправа 5. Тип і вид вправи: некомунікативна, репродуктивна.

Мета: удосконалення лексичних навичок. **Режим виконання:**

індивідуально, віртуально. **Інструкція:** match the words and the pictures.

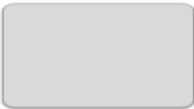
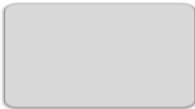
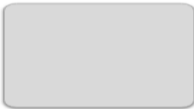
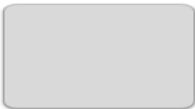
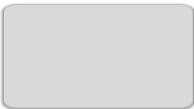
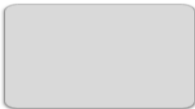
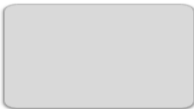
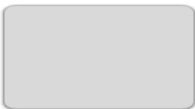
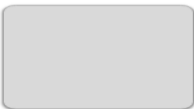
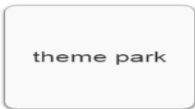
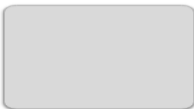

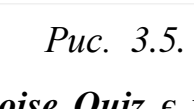
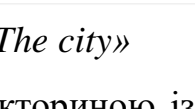

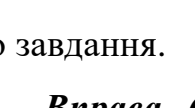
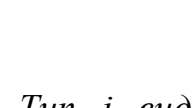
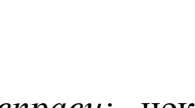

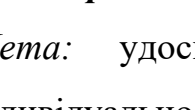
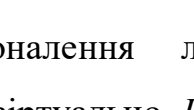
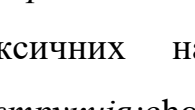
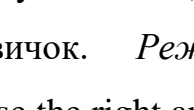
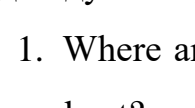
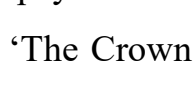
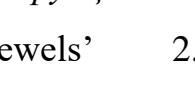
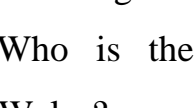
				<i>police office</i>
				<i>bank</i>
				<i>cafe</i>
				<i>theme park</i>
				<i>hospital</i>
				<i>cinema</i>
				<i>museum</i>
				<i>shopping centre</i>

Рис. 3.5. «The city»

Multiple-Choice Quiz є вікториною із вибором правильної відповіді до завдання.

Вправа 6. Тип і вид вправи: некомунікативна, репродуктивна.

Мета: удосконалення лексичних навичок. **Режим виконання:**

індивідуально, віртуально. **Інструкція:** choose the right answer.

1. Where are 'The Crown Jewels' kept?	2. Who is the patron saint of Wales?
➤ The Tower of London	➤ St. Patrick
➤ The Bank of England	➤ St. David
➤ Buckingham Palace	➤ St. Thomas
➤ Windsor Castle	➤ St. Andrew
3. What is «bangers and mash»?	4. Queen Elizabeth II became Queen in
➤ An English dish	➤ 1943
➤ A type of firework	➤ 1952
➤ Something Scottish people wear	➤ 1962
➤ The name of the Welsh	➤ 1973

National Anthem (Song)

Horse race – завдання на швидкість виконання завдання, яке можна виконувати самостійно або в парі.

Вправа 7. *Тип і вид вправи:* некомунікативна, репродуктивна.
Мета: удосконалення граматичних навичок. *Режим виконання:* індивідуально, робота в парі, віртуально. *Інструкція:* choose the correct variant.

Conditionals

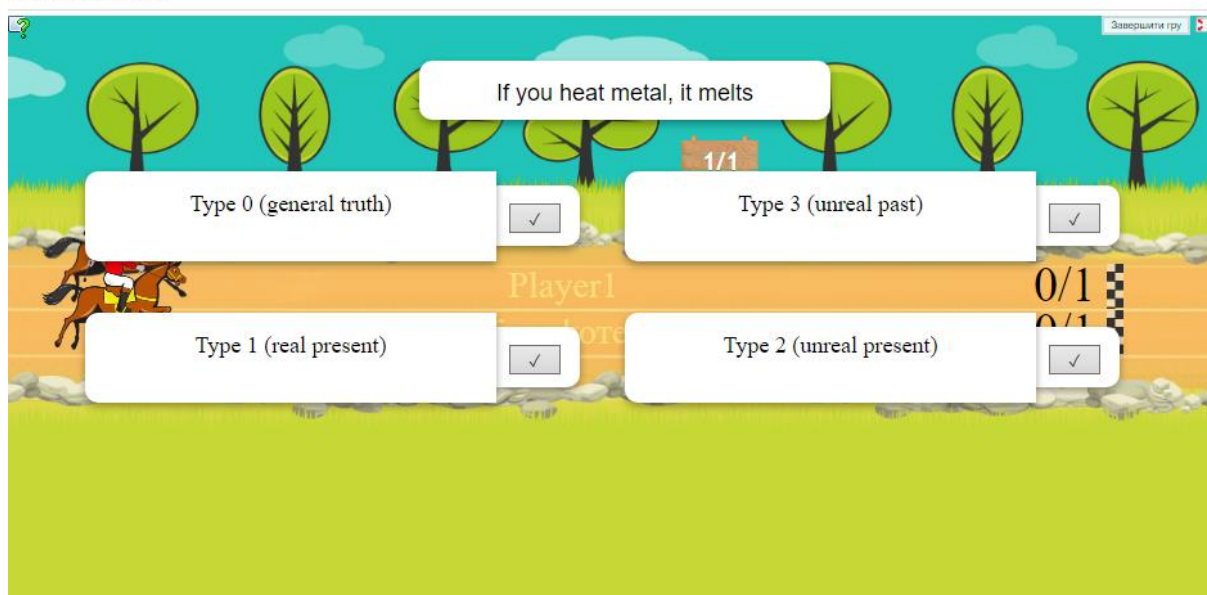

Рис. 3.6. «Conditionals»

Group assignment – це перенесення тверджень, ілюстрацій, слів до відповідної групи.

Вправа 8. *Тип і вид вправи:* некомунікативна, репродуктивна.

Мета: удосконалення граматичних навичок. *Режим виконання:*

Present simple

- All pupils have to hand in their homework.
- Nobody knows this strange man.
- Mary loves...
- We play football every Saturday.
- ...rides his bike every day.

Past simple

- All the family visited their aunt last weekend.
- This wasn't very good for me!
- He didn't answer my questions.
- ...you find your bag?
- She made a big mistake.

Past continuous

- What were you doing when...
- Was he carrying a bag?
- As I was walking across the street, ...
- I was reading a book when...
- He was not listening to me, ...
- They were watching ...

Future simple

- It will start raining.
- Mike will be 13 in May.
- Will he ever pay the bill?
- He won't come after eight.
- ...good test!

індивідуально, віртуально. *Інструкція:* put the sentences in the correct box. For example, if a sentence is in the present simple form, slide it in the Present simple box.

Рис. 3.7. «Simple tenses»

Freetext input, у завданні можна вводити слова чи текст, виконувати завдання на редагування речення/тексти тощо.

Вправа 9. *Тип і вид вправи:* некомунікативна, репродуктивна. *Мета:* удосконалення лексичних навичок. *Режим виконання:* індивідуально, віртуально. *Інструкція:* enter the correct answer.

- Bank
- Bookowski
- Butcher's

Рис.3.8. «Shops»

Word grid передбачає пошук слів серед набору букв із заданої теми.

Вправа 10. Тип і вид вправи: некомунікативна, репродуктивна.

Мета: удосконалення лексичних навичок. **Режим виконання:** індивідуально, віртуально. **Інструкція:** find the countries where English is an official language.

З	У	Ю	Й	Щ	А	Н	W	A	L	E	S	Ю	Р	И	О	
Г	Н	Б	Ь	Д	Ш	М	Ь	Т	I	N	D	І	А	Й	Ш	
U	N	I	T	E	D	K	I	N	G	D	O	M	У	Ж		
Ш	С	Щ	В	A	U	S	T	R	A	L	I	A	Ц	С	Т	
С	Ч	Т	Г	S	O	U	T	H	A	F	R	I	С	А		
И	Э	Р	С	S	C	T	L	A	N	D	Ш	П	А	М		
N	E	W	Z	E	A	L	A	N	D	Ю	Г	К	Н	Е		
Ц	Ё	Ф	Х	У	А	З	П	Д	Ю	А	Ъ	Ц	Щ	А	Р	
Т	Н	В	М	Ю	И	И	Ф	Х	Е	Ц	Ъ	К	С	Д	І	
Ю	Г	Е	О	Е	А	Ф	Щ	Ы	Ж	У	Т	В	Э	М	А	С
Н	Э	Ф	Я	Ч	И	Я	Э	Щ	Ю	Ц	Г	Б	Ф	Ё	А	

1. **NEW ZEALAND**
2. **AUSTRALIA**
3. **WALES**
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____

Рис. 3.9. «Countries»

Guess the word – завдання типу «Шибениця», передбачає розгадування слів за схемою.

Вправа 11. Тип і вид вправи: некомунікативна, репродуктивна.

Мета: удосконалення лексичних навичок. **Режим виконання:** індивідуально, віртуально. **Інструкція:** guess the word.

			❖ bored
			❖ tired
			❖ worried
			❖ excited
			❖ annoyed
			❖ interested

Рис.3.10.«Guess»

Audio/video with notices включає аудіо- та відеоматеріали, які має опрацювати майбутній філолог і виконати відповідні завдання.

Вправа 12. *Тип і вид вправи:* умовно-комунікативна, рецептивно-репродуктивна. *Мета:* удосконалення аудіальних навичок. *Режим виконання:* індивідуально, віртуально. *Інструкція:* watch the following video and do the activities.

1. What is pollution? Match the pictures with the right words.

Рис.3.12. «Pollution»

2. Nowadays there are many reasons for air pollution. What elements of air pollution do you recognize in the picture?

Рис. 3.13. «Air pollution»

3. Water pollution is the worst and most dangerous form of pollution. In this task you should classify reasons, diseases and other consequences of WP.

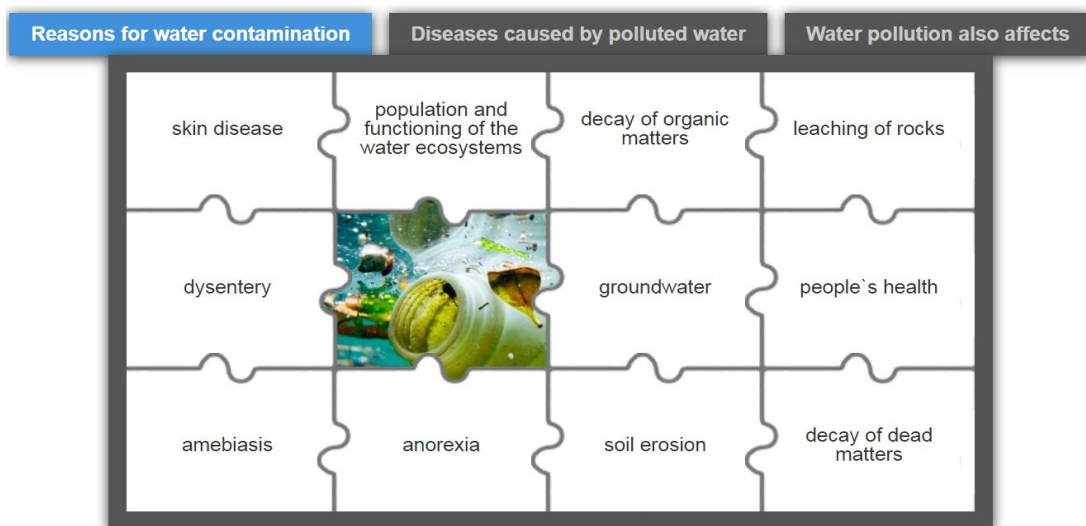

Рис. 3.14. «Water pollution»

Окрім наведених вправ на платформі LearningApps.org. представлені завдання: *Crossword* – головоломка, що є сплетінням рядів клітинок, котрі студенти мають заповнити словами за поданими значеннями; *Where is what?* – завдання на визначення розташування певного елемента на ілюстрації, карті тощо; *Number line*, у завданні студентам необхідно розташувати слова, твердження або ілюстрації в хронологічному порядку, це можуть бути як звичайні завдання, так і завдання до певного тексту, відео-, аудіоматеріалів, зображень тощо; *Simple order* передбачає розташування понять або ілюстрацій у правильному порядку; *App Matrix* – набір завдань, серед яких студент може обрати одне для виконання або, за вимогою викладача, виконувати всі завдання; *Guess* – вправа передбачає уведення правильного варіанта відповіді та розрахована на одного або декількох гравців.

Перераховані завдання на навчальній платформі LearningApps.org можна використовувати під час вивчення лексичного, граматичного, фонетичного та будь-якого іншого матеріалу. Викладач самостійно обирає вид завдання та формує його на базі навчальної платформи, згідно з вимогами програми та орієнтуючись на тему заняття. Однак, більшість завдань можуть бути доцільними під час вивчення лексичного матеріалу на пасивній основі, оскільки здобувачі вищої освіти не мають

змоги активно використовувати лексику в процесі міжособистісної комунікації. Наведемо декілька прикладів завдань, розроблених на платформі LearningApps.org.

Отже, сучасні інформаційні технології не стоять на місці, а разом із ними зазнає трансформацій і сучасний освітній процес. Прогресивний викладач закладу вищої освіти має усвідомлювати необхідність опанування цифрової грамотності, а, опанувавши її основи, уміло використовувати на навчальних заняттях. Щоб бути конкурентноспроможним фахівцем, викладачеві доводиться докладати все більше зусиль, розробляти нестандартні завдання, використовувати увесь спектр сучасних технологій у процесі навчання. Застосування інноваційних технологій, зокрема навчальних платформ, на заняттях з англійської мови сприяє підготовці висококваліфікованих та інформаційно грамотних учителів англійської мови, розвитку їх творчих здібностей та логічного мислення. Освітній процес стає якісно новим і прогресивним, цікавим і актуальним для студентів лише тоді, коли у його основ стоїть обізнаний не лише з точки зору професійної спрямованості, а й у сфері сучасних досягнень.

ВИСНОВКИ

Міжкультурна професійна діяльність майбутніх учителів англійської мови вимагає якісної роботи як від студентів, які готуються стати професійналами, так і від викладачів, які безпосередньо є відповідальними за процес підготовки студентів.

Професійна діяльність учителя-словесника вимагає чіткої системи предметної та методичної підготовки, окрім того, будучи своєрідним посередником між учнями та культурою країни, мова якої вивчається, висококваліфікований учитель має бути готовим до міжкультурної професійної діяльності. Міжкультурна компетентність передбачає

формування комунікативної, методичної, рефлексивної та інформаційної культури, а також знання рідної мови та англійської мови, здатність до позитивного спілкування у межах міжкультурної комунікації.

Практикою позитивної підготовки майбутніх філологів сьогодні постають ігрові технології та система електронного навчання, або так звані Game-based навчання і E-learning. Game-based навчання сприяє розвитку індивідуальних творчих здібностей, креативності та пошуку нестандартних рішень. Окрім безпосередньої участі в розроблених викладачем іграх, студенти можуть створювати власні ігрові завдання, гейміфікувати традиційні форми тощо.

Гейміфікація навчального процесу створює комфортну атмосферу на занятті з англійської мови й дозволяє студентам розкрити свої творчі сторони, практикувати мовленнєві навички та налаштовуватися на майбутню міжкультурну професійну діяльність.

Набирає обертів у системі вищої освіти України застосування електронного навчання (E-learning), розвиток нових технологій та постійні зміни у сфері освіти вимагають від викладачів якісно нової підготовки до занять, розробки системи вправ і завдань, що відповідають усім вимогам і є логічно послідовними. У підготовці майбутніх вчителів англійської мови до міжкультурної професійної діяльності важливим є застосування не лише традиційних засобів навчання, а й інноваційних, таких як навчання на віртуальних навчальних платформах, застосування ігрових технологій, проектна робота тощо. Оскільки у сучасному світі важко втримати увагу студентів, зацікавити їх та змотивувати, викладачі мають звертатися до інноваційних технологій, розвивати свої навички та уміння роботи з комп'ютером, Інтернет мережею, різними навчальними платформами. Найпопулярнішими навчальними платформами на сьогодні є: Google Classroom, Moodle, Blackboard, CenturyTech, Schoology, Seesaw, Skooler, Kahoot, H5P, LearningApps та багато інших. Викладач може

використовувати на заняттях із англійської мови будь-яку навчальну платформу, головне, щоб завдання, розроблене на базі тієї чи тієї навчальної платформи, було доцільним під час вивчення навчального матеріалу та відповідало усім вимогам.

Викладачам слід пам'ятати, що використання електронного навчання, зокрема навчальних платформ, не може стати повноцінною заміною традиційного заняття, однак окремі елементи можуть бути застосовані в освітньому процесі, як окремий засіб перевірки знань, або ж як засіб стимулювання навчальної діяльності і підвищення інтересу до неї.

У період діджиталізації неможливо втримати увагу здобувачів вищої освіти лише традиційними методиками, тому система вищої освіти переходить на якісно нові форми роботи, такі як електронне та дистанційне навчання. Сучасні студенти, будучи досвіченими користувачами мережі Інтернет та із впевненістю оперуючи технічними засобами, із легкістю опановують Game-based навчання і E-learning, і швидко переходять від традиційного навчання до інноваційних методик, що стають основою світового освітнього процесу.

Уведення до традиційної системи електронного навчання є новим етапом розвитку науково-педагогічних працівників та займає багато часу і ресурсів, однак, перейшовши до E-learning, викладачі отримують від студентів своєрідний фідбек: підвищення мотивації та рівня зацівленості, ініціативність, бажання створювати власні курси чи завдання в електронному форматі. Тільки перебуваючи на одному рівні із сучасними технологіями та студентами, які успішно оперують знаннями та навичками застосування інновацій науково-технічного прогресу, система вищої освіти буде ефективною та цікавою для майбутніх поколінь.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безлюдна В. Професійна підготовка майбутніх учителів іноземних мов у системі вищої освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2016. № 4. С. 178-185.
2. Бермус А. Проблемы и перспективы реализации компетентностного подхода в образовании. *Интернет-журнал «Эйдос»*: веб-сайт URL: <http://www.eidos.ru/journal/2005/0910-12.htm> (дата звернення: 18.03. 2020).
3. Васютенкова И. Развитие поликультурной компетентности учителя в условиях последипломного педагогического образования: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Институт

- образования взрослых Российской академии образования. СПб, 2006. 160 с.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. І допов.) / Уклад. І Голов. Ред. В. Бусел. Київ: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
  5. Вовк О. Системи електронного навчання – нові форми сучасної освіти. *Математичні машини і системи*. 2015. № 3. С. 79-86. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/sistemi-elektronnogo-navchannya-novi-formi-suchasnoyi-osviti/viewer> (дата звернення: 15.05.2020).
  6. Волобуєва Ф. Професійна діяльність сучасного викладача вищої школи: виклики та пріоритети. *Зб. Наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогічні науки*. 2014. № 4. С. 392-406.
  7. Данилова Д. Формирование поликультурной компетентности студентов: автореф. дисс. на соискание ученой степени канд. пед.наук: 13.00.01. Оренбург, 2007. 24 с.
  8. Елизарова Г. Формирование межкультурной компетенции студентов в процессе обучения иноязычному общению: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.02. / РГПУ имени А. Герцена. СПб., 2001. 371 с.
  9. Заболотська О. Формування індивідуальності майбутніх учителів-словесників у професійній підготовці: монографія. Херсон: Айлайт, 2006. 465 с.
  10. Заболотська О. Формування кроскультурної компетенції студентів. *Вісник ЛНУ ім. Т.Шевченка*. 2011. № 13. С. 74-86.
  11. Зуброва О. Формування професійних особистісних якостей майбутнього учителя-філолога у навчально-виховному процесі класичного університету: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед.наук: 13.00.07. Херсон, 2008. 20 с.

12. Ігнатенко С. Професійна підготовка майбутніх учителів. *Наука і освіта*. 2015. № 4. С. 66-70.
13. Йовенко Л. Підготовка студентів-філологів вищого педагогічного навчального закладу до родинного виховання : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. Київ, 2005. 274 с.
14. Кабанова М., Кожушко С., Тарнопольський О. Гейміфікація в навчанні іноземних мов у вищій школі. *Іноземні мови*. 2018. № 3. С. 15-22.
15. Кіш Н. Ігрові технології як ефективний засіб навчання професійного іншомовного спілкування майбутніх фахівців різних спеціальностей. *Науковий вісник УНУ. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. 2016. Вип. 2. С. 101-104.
16. Климов Е. Выбор профессии и профконсультация. *Проф. техн. Образование*. 1972. № 7. С. 50-51.
17. Ковалів Ю. Літературознавча енциклопедія: довідник. Київ, 2007. 608 с.
18. Коджаспирова Г. Педагогіка: учебник для академического бакалавриата. Москва: Юрайт, 2019. 719 с.
19. Кожевникова А., Дудко Я., Голубенко Н. Формування міжкультурної компетентності сучасного вчителя як важливий чинник успішної педагогічної діяльності. *Науковий вісник мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка*. 2016. № 2, т. 17. С. 120-125.
20. Козак А. Ігрові технології як засіб формування готовності студентів до міжкультурної комунікації. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2017. Vol. 51. № 112. P. 35-38.
21. Кондратьєва О. М. Формування полікультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи (на засадах

- лінгвокраїнознавчого підходу): дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Нац. пед. ун-т ім. М. Драгоманова. Київ, 2017. 265 с.
22. Корнеева Л. Межкультурная коммуникация в обучении китайскому языку как иностранному. *Известия Уральского федерального университета*. № 1, т. 23. С. 165-170
23. Коротун О. Використання хмаро орієнтованого середовища у навчанні баз даних майбутніх учителів інформатики відзначає, що наукову методологію змішаного навчання становлять наступні підходи: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.10 / Житомирський держ. ун-тет ім. І.Франка. Житомир, 2018. 356 с.
24. Космацька Н. Мова сучасного коміксу як явища масової культури. *Мова і культура*. 2012. № 15, т. 4. С. 15-20.
25. Котенко О. Актуалізація проблеми полікультурної компетентності вчителів. *Професійна підготовка вчителів в умовах впровадження кредитно-модульної системи*: матеріали Всеукр. наук.-метод. конф. Київ: КМПУ ім. Б. Д. Грінченка, 2007. С. 29-32.
26. Крижанівська В. Особливості впровадження технологій електронного навчання у вищій школі України. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики*. 2016. Вип. 69-70. С. 205-215.
27. Мамон О. Переваги навчання з використанням технологій E-learning у порівнянні з традиційною освітою. *Ukrainian Journal of Educational Studies and Information Technology*. 2015. № 1. т.1. С. 68-72 URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/233568014.pdf> (дата звернення: 17.04.2020).
28. Мамон О. Тенденції розвитку електронної освіти та ефективність упровадження E-learning у традиційну освіту. *Науковий вісник МДПУ*. 2014. № 2. т. 13. С. 302-307. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/Nvmdpu_2014_2_50.pdf (дата звернення: 16.07.2020).

29. Мамченко М. Електронне навчання як педагогічна компетентність. *Зб. Наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогічні науки.* 2015. № 1. С. 150-161. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnadpspn_2015_1_15 (дата звернення: 16.10.2020).
30. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: під. для студ. вищ. закл. освіти / С. Ніколаєва. Київ: Ленвіт, 1999. 320 с.
31. Місечко О. Становлення професійної підготовки вчителя іноземної мови в Україні як системи. *Історико-педагогічний альманах.* 2008. Вип. 1. С. 28-34.
32. Незнік Р. Основні аспекти полікультурного виховання в процесі вивчення іноземної мови в вузі. *Вісник ЛНУ ім. Т.Шевченка.* 2006. №8, С. 172-176.
33. Новикова О. Межкультурная компетентность в глобализирующемся мире. *Науки об образовании: веб-сайт.* URL: <http://ispcjournal.org/journals/2009/2009-16.pdf> (дата звернення: 13.02.2020).
34. Ноздріна Л. Исследование результатов e-learning проектов в высшей школе Украины. *Образовательные технологии и общество.* 2010. № 2, т. 13. С. 409-416. URL: http://ifets.ieee.org/russian/depository/v13_i2/pdf/17r.pdf (дата звернення: 12.02.2020).
35. Ноздріна Л., Полотай О. Дослідження передумов запровадження інноваційних освітніх проектів у ВНЗ. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Е-навчання у вищій школі – проблеми й перспективи» (INCEL-08). Одеса. 2018. С. 1-6.
36. Онкович А. Комиксы как форма визуальной медиакоммуникации. *Медиаобразование.* 2016. Вип. 2. С. 85-92.

37. Перетяга Л. Дидактичні умови формування полікультурної компетентності молодших школярів: дис. ... д-ра пед. наук.: 13.00.09 / Харків. нац. пед. ун-т. ім. Г.Сковороди, 2008. 175 с.
38. Положення про дистанційне навчання / М-во освіти і науки України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text> (дата звернення: 16.03.2020).
39. Положення про електронні освітні ресурси / М-во освіти і науки України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12#Text> (дата звернення 23.04.2020).
40. Про вищу освіту: Закон України від 25.09.2020 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення 23.07.2020).
41. Про національну програму інформатизації: Закон України від 04.02.1998 р. № 74/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-вр#Text> (дата звернення 21.07.2020).
42. Про освіту: Закон України від 24.06.2020 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 21.12.2019).
43. Радул С. Формування міжкультурної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови у процесі професійної підготовки: автореф. дис. на здобуття наук ступеня к.пед.наук: 13.00.04. Умань, 2014. 24 с.
44. Садохин А. Межкультурная коммуникация: учебн. пособие. Москва, 2012. 288 с.
45. Семаньків М. Використання інтернет-сервісів у навчальному процесі. *Інформаційні технології та комп'ютерне моделювання*. 2019. № 1. С. 97-100.
46. Скляренко Н. Типологія вправ в інтенсивному навчанні іноземних мов. Гуманістичні аспекти лінгвістичних досліджень і методики

- викладання іноземних мов: зб. наук. пр. Київ: КДППМ, 1992. С. 9-14.
47. Слостенин В.А. и др. Педагогика: Учеб. Пособие для студ. Высш. Пед. Учеб. Заведений. Москва: Академия, 2002. 576 с.
48. Ступин А., Ступин Е. Электронное обучение (E-learning) – проблемы и перспективы. *Дистанционное и виртуальное обучение*. 2012. № 1. С. 38-49.
49. Танась М., Беднарек Ю. Електронна освіта в концепції нової дидактики. *Проблеми освіти*. 2003. Вип. 31. С. 294-302.
50. Тарнопольський О. Стандарти комунікативної поведінки у США: навч. посіб. Запоріжжя, 2003. 208 с.
51. Тинний В. Особливості формування міжкультурної комунікації засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Стратегії міжкультурної комунікації в мовній освіті сучасного ВНЗ : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. Київ, 2016. С.124-127.
52. Хижняк Л. Замысел on-line образования и ловушки на пути его реализации. *Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна. Сер. Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи*. 2013. № 1053. С. 157-161.
53. Эрли К. Культурная компетентность. *Harvard Business Review*. 2004. №2. С.15-19.
54. Baier, S. Probleme beim Einsatz digitaler Medien im Fremdsprachenunterricht. *Herald of Ivanovo State University: Series «Humanities»*. 2008 Vol. 3, № 3. P. 3-8.
55. Christie A. The murder of Roger Ackroyd. веб-сайт: URL <https://avidreaders.ru/read-book/the-murder-of-roger-ackroyd-cd.html> (дата звернення 25.05.2020).
56. Gachkova M. Somova E. Game-based approach in e-learning. *Education and Research in the Information Society*: зб. Матеріалов ІХ

- Национальной конференции. Пловдив: ИМИБАН, 2016. С. 143-152.
57. Ghazal S., Singh S. Game-Based Language Learning: Activities for ESL Classes with Limited Access to Technology. *ELT Voices-International Journal for Teachers of English*. 2016. Vol. 6, № 4. P. 2-9.
58. Hadfield J. *Advanced Communication Games*. Edinburgh: Pearson P T R, 1997. 106 p.
59. Rosenberg M. Beyond E-Learning: New Approaches to Managing and Delivering Organizational Knowledge. *ASTD International*. 2007. Vol. 3., № 1. P. 16-21.
60. Shakespeare W. Hamlet. веб-сайт: URL <http://shakespeare.mit.edu/hamlet/full.html> (дата звернення 25.01.2020).
61. Summit of educational games. веб-сайт. URL: <http://www.molecularjig.com/wp-content/uploads/2014/02/Summit-on-Educational-Games.pdf> (дата звернення 29.08.2020).
62. Ting-Toomey S. *Communicating across cultures*. New York, 1999. 310 p.
63. Tsai S., Machado P. E-learning, online learning, language learning, or distance learning: Unveiling the ambiguity in current terminology. *Association for Computer Machinery eLearn Magazine*. 2002. Vol. 7. P. 3-5.